

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél íven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Erkel Ferencz.

A nemz. színház legelső karnagya, a magyar dalmű alapítója, „Hunyady László” költője, a legnépszerűbb magyar zeneszerzők, a legérdekesebb zeneművészeti egyéniségek egyike. Nevét mindenki ismeri e hazában, érdemeit a haza határain túl is méltányolják.

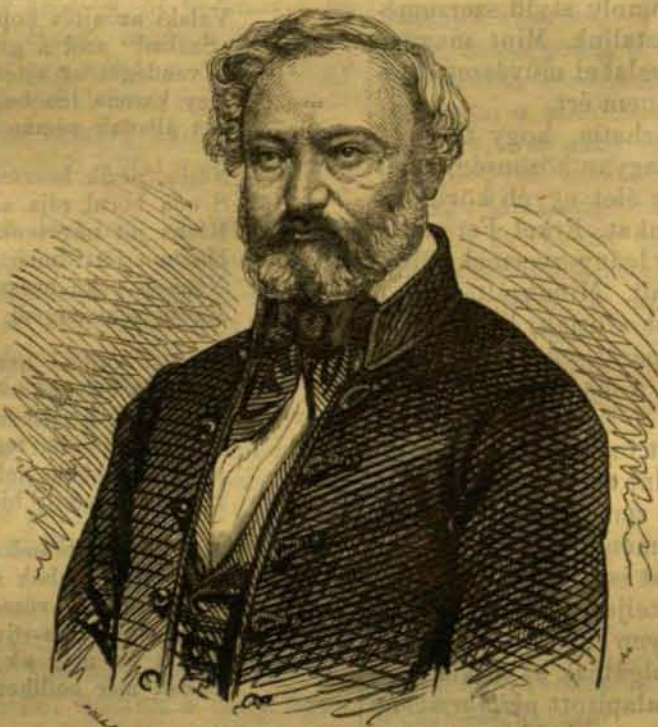
Erkel Ferencz született 1810. november 7-én Békésmegyében Gyulán. Atyja, a Wenkheim grófok gazdatisztje, számos gyermekkel volt megáldva. Ferencz fiát ő maga oktatta a zongorázás elemeire, azonban hivatali foglalkozása s egyéb gondjai nem engedték, hogy a tanításra elég időt fordítson, s azért a tehetséges fiut már 12 éves korában magára hagyta s a benne élő élénk vágyakra bizta a művészeti hajlamok további fejlesztését. A szorgalmas fiu nemcsak megfelelt atyja várákozásának, hanem túl is szárnyalta azt. Voltak, kik a leendő művész csiráit már ekkor fölismerték benne.

Eleinte nem levén a művészeti pályára szánva, jó sikerrel végezte Nagyváradon s Pozsonyban iskoláit, azonban belső ösztöne kedvencz hangszeréhez, a zongorához, vezette vissza. Lassankint mind legyőzé a kezdet nehézségeit s játéka mindig tökélyesebb lön. Kedve a zenéhez egyre növekedett, minél inkább volt alkalma a zenei remekművek szellemébe hatolni. S midőn ezt megérté, midőn a tudomány mélységét s eszményképeinek művészetét felfogni képes volt, lemondott az előbb választott iskolai pályáról s egész életét, minden igyekezetét az általa imádott isteni zenének szentelé.

Semmi sem gátolá többé, s Erkel most erős lépésekkel haladott határozottan választott új pályáján. Már akkor a legügyesebb zongorajátékosok egyike volt; a legnehezebb szerzeményeket, első látra fennakadás nélkül és hibátlanul játszotta el, s épen oly ügyesen s értelmesen adott elő „a vista” egész opera- és nagy zenekari partitúrákat, ha még oly legyőzhetetlennek látszó nehézségekkel voltak is azok egybekötve; innen nyerte akkoriban a zenevilágban divatos „kótfaló” diszcimét is. A zongorajátékban valódi virtuozításra tett szert. Nyilvános előadásoknál gyakran volt alkalma a közönség öszhangzó tetszését kinyerni, a mi még inkább megerősíté a zeneművészet iránti szeretetében.

Mint annyi más nevezetessé lett férfiu, Erkel sem örvendhetett az apai ház anyagi segélyzésének; ő is leczkék adásával vagy hangversenyek rendezésével fedezé fiatalkorában az élet szükségait. Fiatal ember volt, midőn Pesten állandóan megtelepült. Itt nemsokára a legjobb zongoratanító s ügyes karvezető hírében állott. Az akkor egyetlen pesti színház, a nagy német színház igazgatója, Schmid Sándor, másod karmesterül szerződteté zenekarához. Azonban nem soká maradt ez állomáson.

A Pestmegye pártfogása alatt, a kerepesi uton épülő magyar (most nemzeti) színház falai gyorsan emelkedének, s a még nem egészen bevégzett művészeti csarnokba 1837. augusztus havában költözött be az első magyar drámai és operai állandó színésztársulat, hogy onnan soha többé el ne távozzék, sőt a hazai művészetnek folyton új meg új nemes sarjakat hajtson. Ugyanazon év októberében lépett fel először e színpadon annak későbbi büszkesége, az akkor külföldön ünneplett magyar születésű énekesnő, Schödelné Rózália, s ez idő óta az opera ugyszólván utat tört magának színpadunkon és közönségünk-nél. 1838 elején hivatott meg Erkel mint első karnagy, a magyar színházi opera vezetésére s a zenekar új szervezésére. Az idő — a lefolyt 22 év — igazolta, hogy e diszes és fontos állomásra méltóbb férfiut választani alig lehetett volna. A nemzeti színházi operai zenekar az ő vezetése alatt a legjobb hirre tett szert a zenevilágban. — De Erkel Ferencz neve nemsokára tehetségének más nemű és nálunk új jelei által nyert nagy népszerűséget. Mint zeneköltőt, mint eredeti magyar dalmű szerzőjét üdvözlé a

ERKEL FERENCZ.

közönség. 1840. augusztus 8-án adták első nagy operáját „Bátory Mária”-t; az előadást a tetszés zajos nyilatkozata kísérte mind végig. Az opera szövegét a zenében jártas Egressy Béni írta. A szöveg komoly tárgya megkivánta, hogy a zene is komoly és jellemző legyen. Ez igényeknek Erkel teljesen megfelelt s a közönség elragadtatással hallgatá az eredeti, komoly, méltóságteljes zenét, az andalító magyar dallamokat, melyeket ily terjedelemben, ily magasabb czélokra felhalmozva, egész dalművé összefűzve, magyar közönség azelőtt — egy pár kísérletet talán kivéve — nem

hallhatott. Ezerszeres éljenzéssel fogadta a színházi közönség a szép magyar operát s e lelkesedett tetszésnyilvánítás csak új ösztönül szolgált Erkelnek, teremtőerejének újabb megkísértésére.

A közönség reménye csakhamar beteljesült. 1844. jun. 4-én került színre Erkel második operája: „*Hunyady László*“, melynek szövegét szintén Egressy Béni írta. Ha fentebb „*Báthory Mária*“ roppant hatásáról szólottunk: el kell mondanunk azt is, hogy ezen nagy terjedelmű s teljesen eredeti magyar zenemű hanghullámai a csordultig megtelt színház hallgatóiban a lelkesedés viharos kitörését idézték elő. Erkel Ferencz határozott kedvence lett a magyar közönségnek. Minden körben az ő új diadaláról beszéltek s „*Hunyady László*“ valódi esemény volt a magyar zeneművészetben. Mindjárt az első előadás után történt, hogy a fővárosi felsőbb körök egy arany ütemverő pálczával s 50 darab arannyal tisztelték meg. 1845-ben írta ez operához szép és híres nyitányát. A dalmű ezideig mintegy 200-szor adatott a nemzeti színpadon, s mindenki tudja, hogy vonzerejéből most sem vészett legkevesebbet sem, ha előadják, most is fuladásig telik meg a színház, s a szerzőt most is oly lelkesedve hívja a közönség, mint talán első ízben. E mű épen oly kincse a színháznak, mint a mily dicsősége szerzőjének.

Erkel harmadik operája: „*Erzsébet*“. Ezt a két Doppler-rel egyesülve írta s első ízben 1857. majus 6-kán került színre, azon díszelőadás alkalmával, mely az akkor hazánkat meglátogatott Császári Felsőgek jelenlétének tiszteletére rendeztetett a nemzeti színházban. E dalmű a kivívott szép sikert a második felvonásban nyilatkozó teremtő léleknek köszönheti; ez erő- és kellemteljes felvonás Erkel műve. Azóta ez operát is többször adták s nevezett fénypontjának köszönheti, hogy mindig növekedő tetszésben részesül.

Meg kell még említenünk, hogy az „*Isten áldd meg a magyart*“ kezdetű Kölcsey-féle *hymnus* magasztos zenéjének szerzője is Erkel, ki e szerzeményével annak idejében az e műre kitűzött első jutalomdíjat nyerte.

El van ismerve, hogy Erkel Ferencz a drámai magyar zeneszerzemények tulajdonképeni alapítója. A többiek, kik azóta több kevesebb szerencsével e téren felléptek, az ő általa egyengetett uton, az ő példáján haladtak; sőt még a komikus zene szakában is, melyet ő mellőzött, de melyet mások annál nagyobb mértékben kezdtek művelni, igen gyakran csak az ő komoly stílus szerzeményeinek vidorabb színezetű utánzását tapasztaljuk. Mint magyar nemzeti zeneköltő pedig oly magas rangot foglal el művészettörténetünkben, minőt kivüle még eddig senki el nem ért.

Az általa ápolta szak komoly volta okozhatja, hogy teremtő erejének oly bő jeleivel nem találkozik a magyar közönség, mint felkarolt kedvenczétől ohajtáná. De talán az élet egyéb körülményei is gyakorolják reá ellenállhatlan hatásukat. Erkel Ferencz nagy családdal áldá meg az ég s a 8 fiu s 2 leány-gyermek fölnevelése teljesen igénybe veszik apai gondjait. Mindazáltal az ő ügyeibe mélyebben avatottak mint bizonyost állítják, hogy nem-sokára egy teljesen bevégzett új nemzeti operát várhatunk tőle. Az opera tárgya, ha jól vagyunk értesülve, a magyar történelem egyik kiváló hőse — „*Bánk bán*“.

Különben a mily tiszteletreméltó helyet foglal el Erkel, mint zeneszerző, épen oly tekintélyt vívott ki mint zenekar-igazgató, s az ő zenekarának szabadságával kevés más zenekar mérkőzhetik. S e jó hírnevét kiválólag Erkel vezéri szellemének köszönheti. Az ő kitünő tulajdonságai — hogy a mondottakat ismétljük: teremtő-lélek, eredetiség, átpillantás, a zenei hatás teljes ismerete, a klasszikus zenei szerzemények szellemébe mélyen beható lélek. Ez utóbbi tulajdonának fényes bizonyosságul szolgálnak az általa, más európai nagy városok példájára Pesten is alapított *philharmoniai hangversenyek*, melyek által a magasabb becsesel bíró, európai híri nagy zeneszerzeményeknek sikerült nálunk is utat törnie s közönséget teremtenie. — A klasszikus becsü műveknek ma is ritkán akad szellemdusabb előadója a zongorán, mint a minő Erkel Ferencz.

Végre még egy tulajdonságról nem szabad megfeledkez-nünk, midőn e férfuról szólunk. Erkel nemcsak kitünő zenész, hanem mint sakkjátzó is az elismert nevezetességek közé tartozik. Méltó versenytársa volt ő európai híri sakkjátzó-hazánkfának, Szén-nek, s ennek halála óta alig lesz valaki Magyarországon, a ki erősebb s mélyebben gondolkozó sakkjátzó volna, mint a mi Er-

kelünk. Oly tehetség, a mely külföldön szintén szerez hirt és dicsőséget.

Erkel fiai szép reményeket ébresztnek, hogy atyjok nyomán fognak haladni. Kevéssel ezelőtt *Erkel Gyula* irt Szigligeti „*Álmos*“ című melodramájához zenét, melyben lélek és tűz volt, s mely méltán magára voná a műértők figyelmét. Legközelebb pedig azt irták Békés-Csabáról, hogy egy ottani hangversenyben *Erkel László* mint igen ügyes zongorász mutatta be magát. Mindketten Erkel Ferencz fiai — kívánjuk, hogy a derék apa derék fiainak minél nagyobb mértékben örvendhessen; mindnyájok iránt táplált reményeink pedig teljesüljenek!

Viszontlátáskor.

(Gerend dec. 11.)

Egy domb tetején, az Aranyos mentében
Fehér házikóra füzek ága hajlik.
Álomra siet már a nap is az égen
S csak a malomkerék döbörgése hallik;
Préda-keresésben megfáradt madarak
Karsu jegenyékre pihenni szállanak.

Benn a kised házban, a világtól távol,
Fiatal pár lakik s két kis apró gyermek;
Az egyik — a fiu — kis könyvébe számol
A másik — a leány — legyeket űz, kerget,
S mig emez játszik s amaz számít, gondol,
A tűzhely tetején egy macska dorombol.

Az apjok meg anyjok égő lámpa mellett
Ujságot, óságot némán olvasgatnak,
Meg-megnézik lopva azt a két gyermeket
S egyikét szót suttogva újra elhallgatnak;
De az a hallgatás sokat tud beszélni
Mert a szív tud némán szeretni, remélni,

Majd az egész háznép összeül egy körbe
S a két kis gyermeknek mesét mond az apjok:
„Hogy a fehér bárányt a farkas megölte,
Mert nem fogadott szót“, s nevetnek a rajkók,
Mignem a nevetés elcsöndesül végre
S lehajtják fejüket az anyjok ölébe.

S mikor csak a macskadorombolás hallszik,
Valaki az ajtót kopogtatni kezdi,
„Szabad“ szól a gazda (a két gyerek alszik)
S vendégét az ajtón szépen beereszti;
Egy katona lép be, arca ösmeretlen,
Ott állanak némán s nézik mindaketten.

Nézik, nézik hosszan . . . de im szólani kezd
S oda borul rája az asszony s a férfi,
Bárha jót nevetnek, szemökben egy köny rezg;
Honnan jött? miért jött? már egyik sem kérdi.
Nincsen vége hossza a sok faggatásnak,
Egyik sem engedi a kérdezést másnak.

Kikelet nyílása hatszor szállott sirba
Mióta a testvér övét elhagyta,
Sorsát az Isten-kéz a habokra írta
S azóta álomba tenger-hab ringatja,
Ama tájak felé hol bölcsője rengett,
Hiába tekintett, hiába esengett.

Azt a sok ábrándos apró gyermek-álmat
Kíméletlen habok mind, mind eltemették,
S azok a sok vészek mik felette jártak,
Elrabolták tőle ifju, vidám kedvét,
Az, a kit még akkor úgy hittak, hogy gyermek,
Most már beillhetik egy vén sihedernek.

S most tért újra vissza . . . van öröm a háznál!
A leánytestvére szalad a konyhára
(Éhes katonával hiába komáznál)
S izes vacsorát hoz szerény asztalára;
Kínálgatja szörnyen, hogy az alig győzi,
De csak eszik, hiszen a testvére főzi.

A zsene-zsanára felkelnek az aprók
S félig nyitott szemmel bámulgatnak rája,
„Jertek, bátyátok ez“ magyarul az apjok
De az a kisebbik nem veszi tréfára,
Pihenő helyéről hirtelen leszökve
A másik szobában elbuvik egy szögbe.

De csak lassan, lassan szépen barátkoznak,
Megtépik bajuszát, megnézik a kardját,
Abból a jó sültből ők is falatoznak
És hogy lefektessék, sehogy sem akarják.
Egyik az ölbe, másik a nyakába,
Alig győzi szóval az a hosszú bátya.

És a beszélgetés eltart késő éjig . . .
Mignem új vendég jő : kopogtat az álom.
A testvér — az asszony — puha ágyat készít
S mindenik azt mondja : „jó bizony, nem bánom.
Az öröm a földön ugyanis olyan kevés
Hadd legyen hát holnap arra az ébredés!” Szász Domokos.

Zrinyi Miklós, a szigetvári hős.

Történeti rajz PAULER GYULÁ-tól.

(Folytatás.)

IV.

Szigetvár ostroma megkezdődik. Zrinyi beszéde az őrsereghez. Az új várost elhagyja; az ő városa ostroma. Dandó és Radován kirohanása. Az ő várost a törökök rohammal beveszik.

Zrinyi Miklós merész, kihívó támadásával magára vonta a szultán haragját. Szolimán többé nem habozott; elhatározta, hogy Szigetváron és büszke várnagyán megboszulja Mehmetet és csapatait. Miután a Dunán Vukovárnál hidat vernie nem sikerült, Eszéknél a Dráván ment át a sereg hidon, mely 108 hajón nyugodott, 400 rőnyi hosszú volt, és a költő Zrinyi koráig főnnállott. Szolimán július 20. követte hadát és lassu menetekben Szigetvár felé indult. E hírre Zrinyi Miklós harcra készült. Segítségért írt a királyhoz és kijelenté, hogy a várat utolsó csepp vérig akarja védelmezni. Szigetvár, melyet 1450. Osvald nevű görög épített, Bodrogyehez tartozott és nevét fekvésétől kölcsönözte. A kis Almás, mely a szomszéd halmokon fakad, az alatt fekvő téreken messze terjedő mocsárrá folyt szét, melyből a víznek egy részét töltések által az erősség árkaiba vezették. Szigetvár három részből állott. *) Délnyugatról jöven, először az új város tűnt szembe. Mögötte, vele töltés által kapcsolatban az óváros feküdt, kettős fallal és mély árkokkal. Épületei mind vályogból voltak; csak középen emelkedett téglából rakva az őrtorony, a puskapornak és élelemnek egyik raktára. Északkelet felé feküdt a tulajdonképi vár, Török Bálint ideje óta tekintélyes erősség, öt védművel, három árkokkal, melyeknek legutolsója az északi csucson álló belső várat keríté. Itt állott Zrinyi lakása, és még néhány épület, fegyverek és lőpor raktára. A bástyákat vesszőből font, földdel tömött kosarak képezték, melyek kampókkal és vasszögekkel erősen összekapcsolva, 22 lábnyi szélesen a legerősebb kőfal szilárdságával bírtak.

A falakon 60 ágyu állott tömördek lőporral. Az élelem, melyet Zrinyi saját pénzén szaporított, elegendő volt a városban levő 2000 nőnek és gyermeknek, a csekély számú őrségnek. Csak 1800 gyalog, és 200 lovas védelmezte a várat; számuk a fegyverképes polgárokkal nem ment egészen harmadfélezerre. Két zászlóalj német, kiket Miksa erősítésül küldött, talán szerencsére, elkészt.

Július utolsó napján az őrtoronyon kitűzték a zászlót, megkongatták a harangot, mit tenni szoktak, ha ellenség közeledett. A török seregek Szent-Lőrincz felől közeledének. Zrinyi parancsára Istvánffy Pál eléjük nyargalt. A magyar puskások sokat eltaláltak az ozmánok közül : míg a szigetváriak közül Dombay Jankó esett el első, és e napon egymaga.

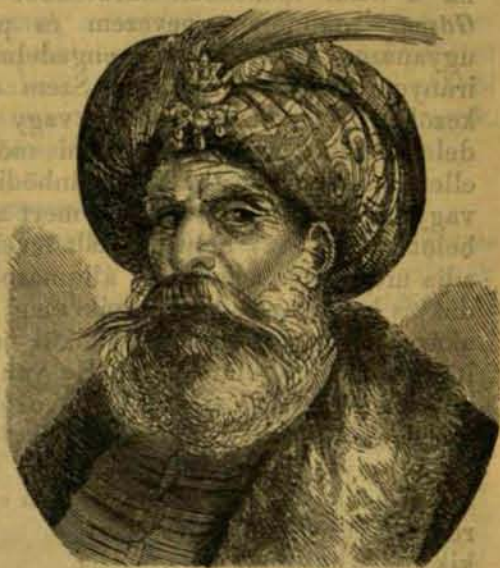
Következő napokban a rumiliai hadsereg Sal Mahmud alatt, 90,000 ember, északfelől táborot ütött. Utána az anatóliai hadak jöttek és Ali Portug, a vén rhodosi bég, 300 ágyujával, melyeket tevék és bivalyok vontak a sereg után; köztük a nagy ágyu, mely hajdan Katzianeré volt, s most a szultán különös parancsára vett részt a hadjáratban, hogy urának gyilkosán boszut álljon.

Aug. 5. Szolimán, aggkorának és köszvényének daczára lóháton jelent meg Szent Lőrincznél, vele az ozmán seregnek virága, a jancsárok. Minden ágyu, minden puska megdőrdült a padisah tiszteletére. Az egész vidéket füst és puskaporszag lepé el, és kétszáz-ezer torok háromszor Allah-ot kiáltott. Szigetvár falain vörös szőnyegek terültek el; az őrtoronyon bádog lemezek csillogtak, s a

*) Most is három részből áll a város: bel-, kül- és új városból, a mocsárok többé nincsenek.

falakról egy ágyulövés dőrdült le : gróf Zrinyi Miklós II. Szolimán üdvözölte.

Szolimán tágas zöld sátora a szőlőhegyeknél emelkedett, mint egy negyed mérföldnyire a vártól. Innen adott parancsot az ostrom megkezdésére. Az egész sereg közelebb nyomult a várhoz. A balszárnyat a rumiliai, a jobbat az anatóliai sereg képezte. Középen állottak a jancsárok, és Ali Portug ágyui. — Ugyilátszott, mintha Szigetvár messze terjedő tengerben feküdnék a török seregnek sűrűen egymásmellett álló, számtalan sátra közt. Midőn Zrinyi az ellenséget közeledni látta, a kapukat bezáratta, a vezéreket, katonákat, polgárokat magához a belső várba hívatta. Midőn a várnak egyetlen szűk utcájában fölállottak, Zrinyi középük lépett és nyugodt, ünnepélyes elszántsággal így szólt *) : „Testvéreim a király szolgálatában! bátor férfiak, vitéz katonák! Kiki látja közületek, hogy a török császár nyakunkra jött, és hogy szükséges, őt, a keresztyénségnek büszke és hatalmas ellenét, rettenetlen lélekkel bevárnunk. Ő hitetlen seregében bizik, mi bizodalunkat Istenbe helyezük, ki könnyű szerrel segíthet rajtunk, megront-hatja az ellenséget. Várjuk be tehát bátran eljövételüket, és ne rettenjünk meg roppant erejüktől. Nincs kétség, hogy Isten megsegít, ha segítségért imádkozunk. Mindenek előtt azonban rajta kell lennünk, hogy köztünk egy szív, egy lélek legyen. Se színeskedés, se harag, se gyűlölet, se visszavonás ne találtassék közöttünk. Rajta kell lennünk, hogy mindenkit a becsület vezessen, és jó akarattal egymás iránt itt addig maradjunk, míg az isteni gondviselésnek tetszeni fog. Ez oknál fogva testvérek, szükségesnek tartom, hogy esküt tegyünk Istennek; a királynak és a szegény hazának kitartást és engedelmisséget ígérjünk. Először én esküszöm, utána pedig ti, hogy a bizalmatlanságnak árnya se létezzék már ezután közöttünk. Halljátok eskümet : Én, gróf Zrinyi Miklós, esküszöm a mindenható Istennek, uram királyomnak és fejedelmeknek, e szegény hazának, és végre nektek itt összegyűlt katonák és egyéb vitézek, hogy az Atya, Fiu és Szentlélek Szentháromság egy Isten engem úgy segítjen, a mint én tiktetek soha el nem hagylak és véletek élni, halni, bármi viszontagságot eltűrni akarok! A dolognak rendje kívánja, hogy ti felemelt két ujjal ugyanazt fogadjátok, és aztán külön-külön vajdáitok kezébe az esküt letegyétek. Pontosan utána fogok nézni, hogy kiki az íródeák hangos szava után az eskü szavait fölemelt két ujjal elmondja, és a vonakodót keményen megbüntettem, mert az olyanok nincs szándéka, velünk mind halálig megmaradni, az nem érdemli meg a becsületes ember nevét, az áruló. — Eskütök pedig így fog hangzani : „Mi

Szolimán.

*) Ha megfontoljuk, hogy Zrinyi kikhez szólt, nem kételkedhetünk, hogy a beszédét magyarul mondta. Ezt csak azért említem, mert vannak, kik Zrinyit szlávnyak hirdetik, s a szigetvári dicsőséget a magyaroktól elvonni szeretnék. Mily erőszakot kell ennek bebizonyítására a történeten tenniük, mily erőszakot tettek csakugyan, kitűnik az események valódi folyamából, melyet itt híven leírok.

Zrinyi esküre hívja fel az őrsereget.

*) Ha megfontoljuk, hogy Zrinyi kikhez szólt, nem kételkedhetünk, hogy a beszédét magyarul mondta. Ezt csak azért említem, mert vannak, kik Zrinyit szlávnyak hirdetik, s a szigetvári dicsőséget a magyaroktól elvonni szeretnék. Mily erőszakot kell ennek bebizonyítására a történeten tenniük, mily erőszakot tettek csakugyan, kitűnik az események valódi folyamából, melyet itt híven leírok.

polgárok, mi lovasok és gyalogok a király szolgálatában, esküszünk a mindenható Istennek, keresztény fejedelmünknek, a hazának és gróf Zrinyi Miklós urunknak, hogy mint hű és engedelmes emberekhez illik, mindennek alávetjük magunkat, és vele élni, halni készek vagyunk! Halljátok most akaratomat azon esetre, ha a halál időközben körötökből kiragadna: utódommá *Alapi Gáspár* rokonomat nevezem és parancsolom, hogy irányában ugyanazon tiszteletet és engedelmességet tanusítsátok, melyet irányomban tanusítottatok. Szem előtt tartsátok még a következőket. Ha valamely lovas vagy gyalog, vezérének nem engedelmeskedik, parancsát akármi módon elutasítandja, vagy éppen ellene kardot ránt: halállal bünhődik. Ha valaki török levelet kap vagy olvas, rögtön levágatja; mert akaratom, hogy az ily nyilakon belőtt, vagy más helyen talált leveleket kiki azonnal vajdájának adja megégetés végett. Az állomásokat, ki álljon őrt, ki ne? a vajdák és kapitányok határozzák meg; ha tehát valaki akár nemes, akár nemtelen, engedelem nélkül helyéről eltávozik, kihallgatás, ítélet nélkül bitófára kerül. Ha van neje, vagy anyja, ételét állomására hozathatja, de neki eltávozni nem szabad. Kinek családja nincs, annak saját konyhájában főznek, és gond leszen, hogy adagját bizonyos órákban vezére által megkapja. Minden legény, ha nincs magának bora, kap napjában egy meszelyt, azonfelül kenyéret, sőt, eczetet. Azok, kik bár házasak, de élelemmel nem bírnak, tölem disznóhúst és lisztet kapnak, hadd süssenek belőle maguk kenyeret. Ha ketten rajt kaptak, hogy összebujtak, sutogtak, titkon értekeztek, fölakasztatnak; ki pedig őket látta és rokonság kedvéért föl nem adta, hasonló büntetést veszen. Végére, ki mástól csak egy batkát is lop, azt fölakasztatom!

Zrinyi azonnal tetteivel erősíté meg rendeleteit. Egy katonára, ki vezére ellen kardot rántott, halálítéletet mondott. — Utána Mehmet aga, martalócz vezérnek feje hullott porba, mert irtózatosan pusztított volt. Azután parancsot adott az ó város lakosainak, rontsák le házaikat, az új városban pedig a házakba szalmát hordatott, hogy könnyebben elégjen, mert azt sokáig megvédeni nem volt szándéka. A katonák letévék esküjüket. A belső várban a kapu mellett Zrinyi parancsára kereszt emelkedett, intő jelül a harcosoknak, hogy Zrinyi Miklóssal a legszentebbert, Istenért, hazáért kell harcolniok.

Aug. 7-én a törökök megkezdék támadásukat az új városra. Ezer meg ezer ember hordott kosarakban földet és nemsokára magas töltés emelkedett szemköztt, honnan folyvást golyók és nyilak hullottak a mieinkre. *Szeccsödy Máté*, a gyalogság parancsnoka kirohanást tön. A küzdelemben a törökök hátráltak. Veszteségük tetemes volt, a győzelem olcsó, mert — állítólag — csak egy magyarnak került életébe. Ugyanaz nap Zrinyi a kapukat földdel be rakatta, és az egész szomszédságban minden kertet, fát, bokrot semmivé tett, hogy az ellenségnek támadási pontul ne szolgálhasson.

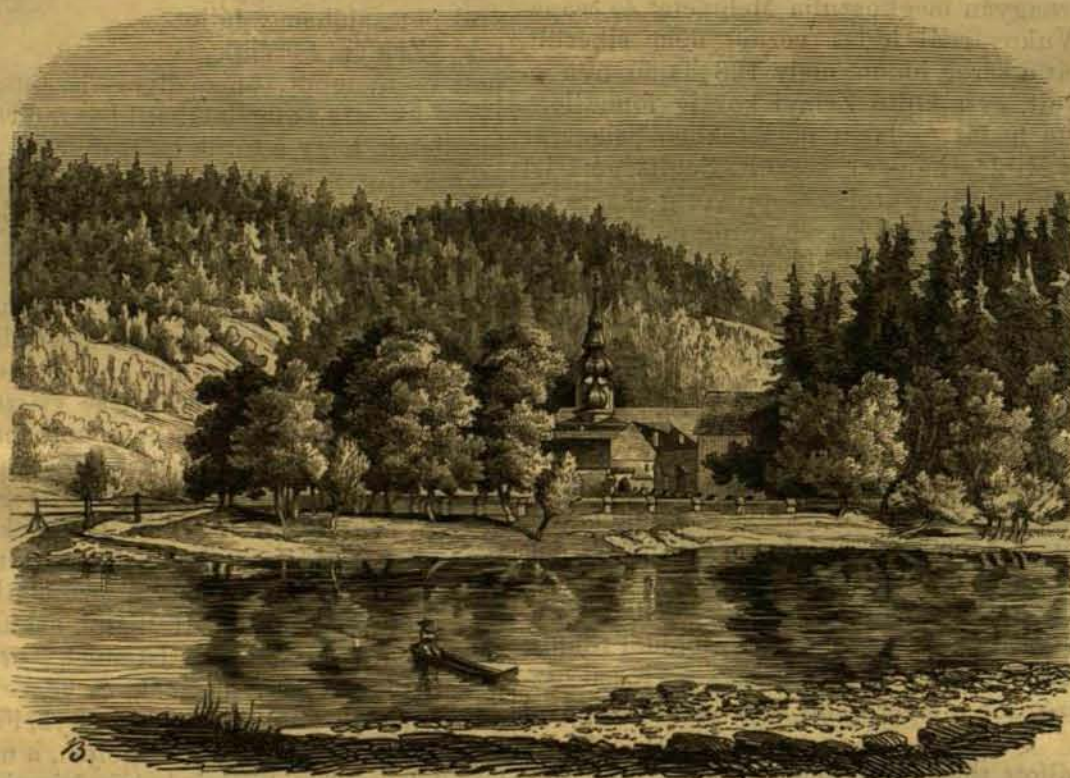
A következő napon a törökök hevesen lövék az újvárost, és a vár ellen is megkezdék a támadást. Az éj csak rövid szünetet hozott. Az újvárosból élénken visszafeleltek, és sok ember veszett el mindkét félen. Aug. 9-én este Zrinyi az őrseget kirendelé. Az utolsó magyar után föllobbant a tűz az újvárosban, és kevés idő alatt mindent porrá égetett.

Zrinyi hasonlót tervezett az ó-városra nézve, hogy minden erejével a várat védelmezhesse, míg a Győr és Óvár körül gyűlőngő keresztény sereg fölmentésére megérkezik. Szecsödy és a vajdák majdnem mind ellenkeztek vele. Kérték, bízzék bennük, és a török csufoson fog az ó-város alól visszavonulni. Szerették a helyet, melyet 20 év előtt Stansics Márk alatt, vitézül megtvédettek. Zrinyi nem akarta őket meghallgatni, végre kedvetlenül engedett. Bizván a tapasztalt vezérek szavában, perczre feledé, hogy oly aránytalan erők küzdelmében csak dicső halálról, nem győzelemről lehet szó.

Zrinyi a várban maradt; az ó városban Szecsödy állott hat száz gyalog katonával. Ali Portug ágyuinak egy részét, az újváros romjaira állítá, és három oldalról szórt golyókat a várra és a városra. Mig éjjel nappali tüzelése a falakban nagy kárt okozott, pécsi törökök, hajdan szigetvári foglyok és a környék pontos ismerői, a töltéseknek megrongálását tanácslá, hogy a víz az árkokból lecsapoltassék. E munkát ásásával, kapával mondhatatlan hévvel megkísérlik mig 600 jancsár éjjel nappal védelemre készen állott.

A legnagyobb töltés az ó város és a szárazföld közt oly széles volt, hogy két szekér egymás mellett elfért rajta. A szilárd művek több napig dacoltak a törökök erőködésével. A városban Dandó

Ferencz és Radován, már az első ostrom alatt szigetvári lakos, fogcsikorgatva nézték a háborítlan munkálatokat. Három napig kérték Zrinyit, engedjen meg nekik kirohanást. Hasztalan mondá nekik Zrinyi, hogy az ellenségnek nagy ereje mellett győzelemről szó sem lehet; tartsák meg magukat gyámo litására; lesznek még válságos perczek, melyekben nagyobb szükség lesz vitézségükre. — Midőn végre mégis engedelmet adott és 200 embert, — még napnyugat előtt kivonultak és nagy zajjal a jancsárookra vetették magukat. A meglepett ellenség megfutott. A munkások a jancsárok példáját kö-

Vándorlások Szepesmegyében : 4. Leibnietzi zárda sz. Antal völgyében.

veték. A magyarok az ágyukig hatottak, néhányat beszőgeztek, s a kerekeket fejszéssel szétvagdalták. Azonban a török táborból tekintélyes csapatok siettek a hely színére és dühös csata fejlődött. A mieink nyomrul nyomra harczolva a vár felé hátráltak. — Dandót, midőn csatárait buzdítá, egy puskagolyó agyontalálta. Radován ágyéka körül vön halálos sebet és csapataik a városba menekültek. A két vajda fejét a törökök lándsákon sánczkosaraik hegyébe tűzték, honnan Szigetvárra letekintének. Zrinyiben pedig szilárd határozat keletkezett, nem fecsérelni el többé csekély erejét kirohanásokban.

A munkát, melynek meghiusítására, Dandó és Radován életüket áldozák, nemsokára süker koronázta. A békítől megszabadult Almás patak egy percz alatt természetszabta medrébe csapott át, s az árokban csak iszapot hagyott. A fő akadály, mely a rohamot gátolta, megszűnt. A török ágyuk földdel tömött gyapju-zsákokból rakott töltésekről, egyenlő magasságban a mellvédekkel, erősen folytatták tüzelésüket, melynek védelme alatt ezer meg ezer ember s állat fát, rőzsét, földet hordott az ingadozó lápra. E szilárd alapra a jancsárok föld és kövekkel tömött zsákokat hengerítették, s e bástyák mögül lelőttek minden magyart, ki a bástyákon mutatkozott, hogy munkálataiknak tözeledését a várhoz meggátolja.

Aug. 19-én az ó-városnak már nem voltak falai, s a törökök az árok széléig hatottak. Csapataik rohamra indultak. Az árkokat

egy perc alatt lehányták. A magyarok a romokon állottak. Golyóik biztosan találtak a sűrű tömegben; kard, lánsa, szekere irtózatossan dühöngött. A harcolókat hasonló bátorság lelkesíté Minden elesett török helyett új csapat rohant föl, míg a magyarokat a győzelem is kifárasztá. Alkonyatkor hátrálni, a várba menekülni kezdének. A törökök azonban, kik minden oldalról már a városba tódultak, körülvevék a kétségbeesés erejével tusakodókat. Ekkor esett el Batos Péter, Bosnyák Márton, Gerdey János más lovas és gyalog hadnagyokkal. Bathai Péter, Győri Mátyás és Deák Balázs a várig keresztülvágták magukat és a hidon haltak meg. Szecsődy lábát térde alatt ágyugolyó összezúzta, és alig sikerült őt a várba vinni, hová a városból csak kevesen menekülhettek. Zrinyi szorongó kebelrel látta a veszedelmet, melyet elhárítani nem volt hatalma. A katonaság, mely körötte a várban összegyűlt, 800-ra olvadt le. A többi vitézek künn feküdtek a városban háromezer török holttetemén.

(Vége követc.)

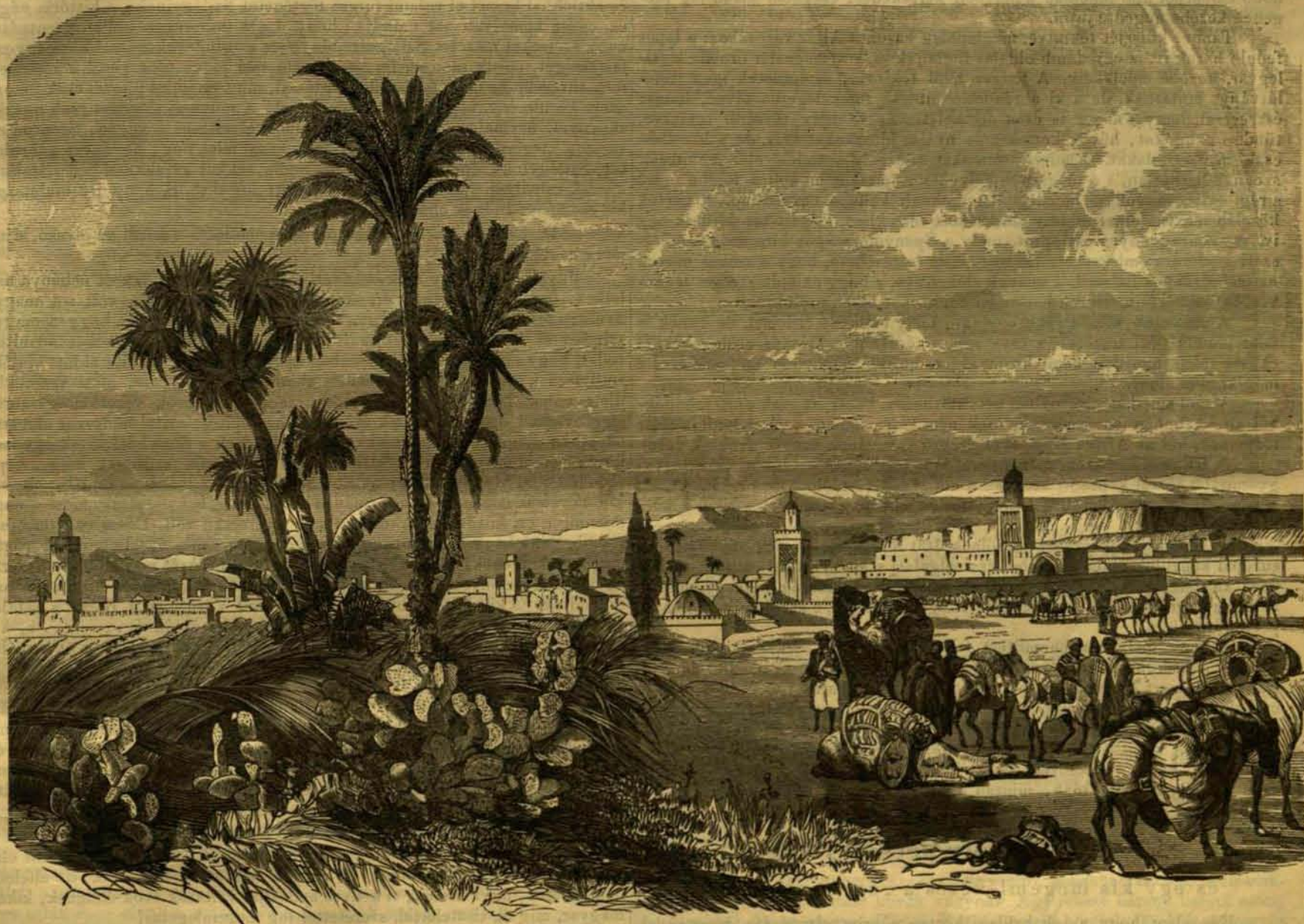
ajándékozta. — Jelenleg az eperjesi óhitű püspök birtokaihoz tartozik.

1431-ben a zárdát egy csapat husszita *Koributh* Zsigmond vezérlete alatt feldulta; a szerzetesek közül többeket megöltek, s előljárójukat (prior) fogságba hurczolták. 1532 után Zápolya s Ferdinánd katonáitól gyakran volt zaklatva.

E zárdá csinosan van építve; a rendetlen építési módot, melyet ő épületeken gyakran tapasztalunk, rajta épen nem vehetni észre. Ezen két felírás olvasható 1505, és 1630-ból; ez utóbbi mellett Rákóczy Pál mint a szerzet különös pártfogója említettik. Temploma, melyen márványra ezek vannak vésvé:

„Vota Sigismundi poscit tua, Virgo Maria!
Ut valeat Kapy sanctorum sorte beati.“

sok pompával van ékítve; s valamint oltárképe művészi szempontból különös érdeket gerjeszt, úgy szembeötlő benne a szószék hiánya. A templomnak két melléképülete van; egyik oldalról a

Tanger város Marokkóban. — (Lásd a szöveget 42. lapoz.)

Vándorlások Szepesmegyében.

(A Dunajecz és Poprad völgyei.)

Folytatás.)

A Korona-hegy alatt a Dunajecz jobb partján az ugynevezett *veres zárdá* (Rothes Kloster) fekszik, vagyis a lechniczi zárdá a sz. Antal völgyében. (Coenobium Lechnicziense in valle S. Antonii). — E zárdát 1319-ben Kakas Rikolf fia (magister Kokoss, filius Comitis Ricolfi, kitől a Berzeviczi család származott) alapítá, lechniczi birtokát a karthausi szerzetnek ajándékozván. E szerzet 1545-ig maradt birtokában (tum per potentiores occupatum.) Ennekutána számtalan kézen ment keresztül, többek közt 1625—1636. Felső-vadászi Rákóczy Pál, végre 1699—1705. Matyasovszky László nyitrai püspök 30,000 ftért megszerzé, és a kamalduli szerzetnek

sekrestye, más oldalról Kapy püspök (titt. Episc. Dahnensis), volt egri plébános kápolnája, melyben tetemei nyugszanak. — A szerzetesek lakásai a templom megett sorban vannak építve. Mindenik külön lakó-, s ennek átellenében alvószobával, nem különben az imára szánt kamrával (czellával), e mellett kis kerttel birt. Sokan kivált virágtenyésztéssel foglalkoztak, sőt volt egy Cyprián nevű barát köztök, a szerzet mély tudományu orvosa, ki, midőn a világ a léghajózásról még nem is álmodott, már önkészített szárnyakon a Korona-hegy tetejére szerencsésen felszállott. E hegyen tul $\frac{1}{4}$ óra távolságra sz. Kunigundának egy régibb zárdája is vala, melynek feldult romjai még most is szemlélhetők.

Meglepő különben, hogy e veres zárdában az ember a templáriusok titokteljes jelképét is találja, azt az ördögös baffometet (Trutfus; némelyek szerint = Mahomed) t. i. azt a két egymást

szegő háromszeg: ✕ *) — Mit jelentsen ez, s különösen mi viszonyban áll a karthauziakkal? az idő fel nem deríté. De a lechniczi zárdának alapítása azon korba esik, midőn a templáriusok Európásterre üldöztek; az erőszak, önkény, gyanítások leple alatt, vagyonaikat kobzá el.

(Folytatása következik.)

Tanger (Marokkóban).

A gibraltari tengerszoros nyugati partján, hol az Atlanti oceanból a hullámok a legnagyobb erővel tódulnak a Középtengerbe, fekszik a jelenben sokszor említett kikötő város, mely az európaiak nyelvén *Tanger*, a mórók nyelvén pedig *Tandsa* nevet visel.

A város fekvése, valamint a spanyol partok közelsége miatt mintegy arra volna rendeltetve a természetől, hogy a világ egyik leghiresebb kereskedelmi piacza legyen. Azonban a marokkói kormány Tanger kedvező helyzetét másra nem tudta felhasználni, mint hogy ott a világ minden részéből összeseregülő kereskedelmi hajók által behozott vagy kivinni szándékolt árukra igen magas vámot vetett. A város emelésére misem történik, s a 6000 emberből álló lakosság a helybeli kereskedést csaknem kizárólag idegenek kezébe engedte jutni.

Tanger külsejét tekintve, meglepőleg hasonlít Algir városához; a lapos fedelű házak itt is egy domb oldalát foglalják el, s a magaslat ormain a félegvár, *Kasbak* emelkedik. A tenger felől tekintve, az épületek igen festői látványt mutatnak, de a ki a rendetlen utcák tömkelegeibe téved, hamar észreveszi, hogy Tanger is csak oly keleti város, mely távolról tekintve, tündéri palotákat, hűvös kerteket és nyájas kioszkokat ígér, de a közelben csak merev falakat, s pusztá romokat tüntet a szemlélő elé. Az utcák szennye leirhatlan, s a magasabb helyeken a házakat inkább a földbe ásott s régi omladványokkal befedett kunyhóknak kellene neveznünk. A partok közelében a vagyonos osztály által lakott rézekben, még itt-ott feltűnik egy iv, vagy faragványos oszlopzat, mely a Spanyolországot bíró mórók építészeti modorára emlékeztet. De nagyon is észrevehető, hogy e nemes művek az omladványok halmaiból vannak előkeresve, s hogy az építészethez legkevesebbé sem értő mesterek használák fel azokat újabb czélokra.

A mecsetek között csak egy van, mely említést érdemel, de ennek is falai idomtalanul tömörök, s csak színes téglából rakott és arabeszkkel ékített teteje nyújthat némi bizonyosságot, hogy e népben a szépek érzete még ki nem aludt.

A mohamedán városokban nélkülözhetlen bazar itt csak apró fabódékból áll. Azonban az áruszerződések nem is itt, hanem a város kapuja előtt történnek, hol az Afrika belsejéből érkező karavánok tanyát szoktak verni.

A lakosok berberék, mórók és afrikai feketék. A zsidók a város legvagyonosabb részét képezik; azonban a kik közlők valóban meggazdagodnak, rendszeren elhagyják korábbi lakait, s az európaiaktól birt afrikai kikötő helyekre vonulnak.

A keresztyének száma legfőleg 100 főre terjed, ezek többnyire az európai konzulok családtagjaiból és szolgálati személyzetéből álltak. A háboru kezdete óta az európai gyarmat, valamint a zsidóság legvagyonosabb része az angol lobogó védelme alatt Tangert elhagyá, s átköltözik a spanyol parti városokba.

A hegy, melyen a fenemlített félegvár épült, az északi oldalon bevehetlen. A bástyák felett a kastély merev homlokzata büszkélkedik, de csak a távolból, mert közlől tekintve az idomtalan köhalmaz valóságos rom és omladvány. 1844-ben *Joinville* herceg, a francia-marokkói háboru alkalmával 2 és fél órai ágyuzás után Tanger minden erőit hallgatásra kényszerítette. A kikötőt 1662-ben a portugálok megerősítették, a hajókat a hullámok ellen kőfal emelésével igyekvének megvédeni. E művek jelenben csak akadályul szolgálnak, miután a homoktorlat a kikötőt végkép belepni kezdi.

A „Nemzeti Kör“ pecsétnyomója

és egy kis megemlékezés a régi pesti életre.

Képzelem, hogy a sok hajdani kortag e czim olvasására, hogy pedzi, hogy figyel, hogy hát mi akar ez lenni? Hallgassatok, barátim, felejthetetlen czimborák, most hadd én beszéljek, a körnek egyik exdignitariususa.

Körülbelül huszonhárom év előtt (1837.) Pesten egy magyar-utczai házban, földszint, egy egyszerű sörház volt, benne a fogadó, *Lamacs*, becsületes morva, vagy cseh, vagy tót eredetű magyar, talán maga se tudta volna megmondani, honnan került a Duna partjára. Csak úgy hordta házi-sapkáját, a fogadói uralkodás jelvényét, mint a maiak, csak úgy megkínálta egyik-másik vendégét egy szippantat burnóttal, mint épen a maiak. — E sörházban nem sok csinnal, de türethető tisztasággal szolgáltak a jövő-menő vendégnek 10—12 v. krétegy szelet rostélyost, kolbászt, egy ital sörrel vagy borral.

Magyar Thaliánk, addigi nomád életét, hozzá méltóbb állandó lakással Pesten akkoriban cserélvén fel, vele együtt felkent papjai is sarokba állíták a vándorbotot és szintén a fővárosban telepedtek le. Ők azonban, távol némely jövevények követelő hetykélkedéseitől, eleinte bátortalanul lábujhegyen jártak ott, mintha nem is hitték volna, hogy ők már hát valósággal megállá-

*) A német mythologia szerint ama titokteljes két háromszeg bizonyos boszorkányok (Truten) jele volt, melyet azok talpaikon viseltek s a hűséget jelképezék. E boszorkányok a forgószéllal jártak.

podottj polgáraivá lettek a hazának, melyen az ideig keresztül-kasul oly czifra vargabetüket csináltak vándornyomaikkal. A gázi is lassacskán csepegett, azért csak csinján mozoghattak biz ők, hogy jusson is, maradjon is. — És így történt, hogy csak kicsiny körben szerettek mozogni, mely körnek közepe a színház volt, templomuk, de erősségök is, hova támadás esetében visszavonulhattak volna. A fogadók közt is tehát annak adtak elsőséget, a mely közelebb esett, meg — mi tagadás! — olcsósággal kínálkozott. A magyarutczai fennemlített sörház épen „nekik való“ volt, mert közel, egyszerű, olcsó volt és földszintes; a lépcsők, a ki nem szokta meg, fárasztók, aztán a földszinti fogadóba csakugy besuttyan az ember, sőt bele is téved. E tulajdonságu enyhelyet hamar fedezte fel valamelyikök; figyelmeztette rá a többit behelyezkedtek, és mindjárt oly jól érezték magukat, mintha annak száz esztendő óta tősgyökeres vendégei lettek volna.

És e jövevények, e vendégek, kik lettek volna mások, mint épen *Megyeri, Szentpéteri, Lendvai, Szilágyi, Egressi, Fáncsi, László, Balog, Udarcshelyi?* stb.

Megyeri talán a bevonulást s székfoglalást is adomák közt tette, hangos kacajjal a többiek, mert Megyerinek a félholt is kaczagott, ha ő akarta. Mintha most látnám őket magam előtt! — Szentpéteri tele komikus tüzzel és aktiókkal beszél el valami furcsa történetet Szilágyinak; a história végén ez egész komolyan azt mondja: hogy ő azt már régen tudja. Szentpéteri nagy szemeket mereszt Szilágyira, és teljes megbotránkozással kormányozza testességét, másik szomszédja — László felé — és újra kezdi a történetet még tüzebb és igényteljesebb előadással, mint az imint; hevét csak fokozza azon körülmény, hogy látta, mikép László a művészi előadást csak egy közönnyel, fitymálva hallgatja. Az ostor is elcsattant a végén, Szentpétery várja a megérdemlett hatást, de László azzal felel, hogy ugyanezt a történetet Szilágyinak épen ő mondta el, pedig sokkal részletesebben; általános kacaj, csinálván Szentpétery megbántott képeket. S hány ily mulatságos kis eseményt tudnék elmondani?

— De hát az a „nemzeti kör pecsétnyomója!“ — kérdi az olvasó. Mindjárt rátérünk arra is.

Jóval előbb, hogy ezek bekövetkeztek, már Pesten lakott néhány azon lelkes, önzetlen, ihletett férfiaknak, kiknek egy gondja volt: a magyar nyelv; szerelmüknek egy tárgya: a haza. Mint örültek ők, hogy a magyar színészetet Pesten megtelepíteni valahára sikerült és örömeiket növelte a tudat, hogy ez eredmény kivívásában nekik is volt részök. Ez áldott emlékeztető férfiak sem voltak a társadalomban úgy elhelyezve, mint vezérekhez illett volna, hanem csak mint afféle szegény kalauzok, vezetők, egyszerűn, szerénykén. Hogy nyüzögtek már a színház építése alatt! hányszor elmentek napjában megnézni, hogy mekkorát emelkedtek a falak! leleültek egy nagy köre; beszélgettek, tervezgettek; talán ily kövön született meg „Árpád ébredése“ is. Megnyitattván aztán 1837., aug. 8-án, a színház, ők voltak, a kik a drámát írták; meg jó formán, a kik azt meg is hallgatták, mert a nagyérdemű t. cz. közönség akkoriban még gyérecske volt. És mi volt természetesebb, mint hogy ezen kitűnő, de igénytelen urak, a színészekkel rögtön megismerkedjenek? de hiszen, szögről, végről, nevékről már előbb is ismerték egymást. A kedélyes társaság kedvéért aztán ők is a magyar-utczai sörházba szegődtek. És kik lettek volna ők mások, mint Vörösmarty, Bajza, a fiatalabbak közül Tóth L., Garay, Erdélyi, a Vachotok? aztán L. r, a ki akkoriban azt hitte, hogy ő belőle is válik költő; tehát *Lamacs* őt is méltán megilleti. Csinált is ő egy verset, ha még eszembe jutna . . . igen . . . így szólott: „Van gomba a Bakonyba, — Láttam ballagtomba, — Abból hát nincs hiba.“ — Ezt ő egy este fellépéskor elmondta, és — ha-ho-tával fogadták, mire ő költői tehetségei iránt keservesen kiábrándulván, még nevét is megmagyarástotta, s később belevette magát az országuton egy nagy házba — hogy mint költőnek nyoma se maradjon. — Tehát ezen urak járogattak *Lamacshoz*; ezekenkívül egy csoport fiók-író, egy-egy prókator, juratus, orvos s más afféle bródkizterek.

Hova lett az a temérdek, jó kedv az a sok adoma, tréfa, élez, azon vigzajjal teljes, kedélyes, boldog esték? Elmultatok, elnémultatok, mint elnémultak nagyrészt amaz ajkak is, melyek nektek életet adtak, de elfeledve nem lesztek, mert hiszen, ti kedves epizódjai voltatok azok életének, kiket a magyar, míg él, tisztelettel, szeretettel fog megemlégetni!

Oly örömet időzők multam e kedves szakánál, hogy lám csevegővé leszek, és még mindig nem szólottam a — „nemzeti kör pecsétnyomójáról!“

Hát addig járogattunk mi *Lamacshoz*, addig, hogy egyszer mint az üvegbe nőtt halacska, csak azon vettük magunkat észre, hogy beledagadtunk a „különszobába“, mert külön szobánk volt ám. Tanácskoztunk, hogy már hogy szabaduljunk ki, és ezt egy genialis vélemény szerint csakis úgy eszközölhetünk, hogy egyenkint menekülünk ki az ajtón. Hanem aztán komolyan is tanácskoztunk ám, hogy hát ekkora szaporasággal mit tevők legyünk? Tanácskoztunk és elhatároztuk, hogy tisztelet-követelőbb firmát válasszunk, hogy mi jövőre általában többé nem zsellérkedünk. Új társasággá alakultunk tehát, fogadván magunkhoz számos többeket és átköltöztünk — s miután nincs ugrás a természetben, tehát mi tagadás — egy másik sörházhoz jutottunk, de a hegyibe ám, az emeletbe, a *Sebestyén-téren*, a „*csigába*.“ Itt aztán szép tisztességgel választottuk elnöknek *Vörösmartyt*, pénztárnoknak *Antal Mihályt*, gazdának, ha jól emlékezem *Szűj* „komát“, jegyzőül *Várdy*; később pecsétet is csináltattunk szépet, magyar geniussal, jobbában buzakalászesomóval, magyar czimerrel, és ily körülírással: „*Egyesült, hogy egyesítsen a Nemzeti Kör*,“ mert „*Nemzeti Kör*“ czímet vettünk fel. És mi azon a tanyán nagyon jól megvoltunk. Hogy megtanácskoztunk, hogy vajjon

ez vagy ama butor szükséges-e? „politirozott“ legyen-e vagy csak festett? aztán áldomásoztunk, szóval; tevékeny életet éltünk kis gazdaságunkban.

Hanem mert mindinkább resteltük, hogy mi a „Csigában“ lakjunk, csufoltak is ezért; s mert a vezetőkből még mindig maradt abból a vándorló természetből, a csigától is elpártoltunk és cum gentibus átmentünk a hatvani-utczai *Heinrich-házba*. Ott támadt aztán a megszapordott társaságban *Fényes Elek* (a kör másodelnöke akkor ő volt, az első, *Fáy András*) „atyamester“ sége alatt a „*timárlegénység*“, így elnevezve áldozatkészségéről, kitartásáról, ha legény kellett a gátra aláírásnál, egymásik gyűlésben stb. ez volt a körnek mintegy testőrserege. *) Itt is vigan voltunk mi, itt lépett fel először *Kronperger*, a „kör papja“ megtörhetlen humorával, az után *Irinny János*, a nagy vegyész, gyufagyártulajdonos, ki nem állhatta ha „gyufás“-nak hívták, mert akkor még aristokraták voltunk; de ha haragudott a „gyufás“ címért, valóságos dühbe jött, ha valaki halat evett vagy a sülthez ecetolajos salátát parancsolt stb. Petőfi is itt mutatta be legelső kötet versét kéziratban pártolás és kinyomatás végett, itt adakoztunk egy fiatal szobrász-tehetség tovább képeztetésére stb. stb.

A *Heinrich-ház*ból átmentünk az országútra a *Kunecalder házba*. (Most állatgyógyintézet.) Ott már határozottan urakká lettünk — s boldog Isten! sohajtánk, talán nem is igaz, hogy mi egyszer Lamacsnál tanyáztunk, Lamacsnál, abban a szurtos sörházban! Azonban mi mindig büszkén emlékezünk meg szerény eredetünkről és Lamacs iránt hálások maradtunk. De hát csakugyan urakká lettünk és urak módjára össze is zördültünk, rajt bocsátottunk kettőt, melyek közül az egyik nyugat, a másik kelet felé tartott, értem a „*Gyüldét*“ és „*Pesti kört*“. A nemzeti kör is megint költözésre adta magát és a hatvani utczai *Horvát-ház* szízes termeiben ütötte fel sátorát. Ott olvasta fel *Vörösmarty* először „az ország háza“-t, rengető lelkesedés közt; ott mondta el *Kasinczy G.* toasztjainak talán legnagyobbjait és — ott fogadott *Kuthy* egy este Lendvaival, hogy ő más nap a színházban Lendvai helyett

*) Ha jól emlékszünk, nevét egy furcsa véletlen körölménynek köszönheté. Azon időben adták a nemzeti színpadon is igen gyakran ama híres nagy hangzású német drámát, a „*Vadon fiát*“. Ennek személyei között fordul elő valami görög főnök „*timarch*“. Egy ily színi előadás után a Kör vendéglőjében vacsorálók közé belép az elnök, F. E. „*Heilyet a timarchnak!*“ kiáltja az egyik vacsoráló, a színházról hozott remiscenciával. „*Timárlegények vagytok ti mindnyájan*“, mondja a belépő férfi, ki a színházban nem volt jelen. Természetesen kacaj és rögtöni felvilágosítás követi e jelenetet, de azért a „*timárlegénység*“ neve megmaradt sokáig. Szerk.

Hamletet eljátszása stb. Mindazonáltal e tanyát is odahagytuk és 1847-en az uri-utczai b. *Laffert-házba* nyomultunk. Itt egyesültünk a pesti körrel ismét „*Ellenségi kör*“ czímmel, gr. Teleki László elnöklete alatt.

S így haladtunk mi, mint a folyó, gyarapodva, növekedve (a tagok száma ekkor már az 1000-et jóval meghaladta) tevékenyen, mig nem — valami beleütött a tanyába, és oly nagy port vert, hogy ott tovább maradni nem lehetett — széjjelmentünk hát ki jobbra, ki balra, végkép odahagyván a tanyát, melyben oly mozgalmas élvezetes, eseménydus napokat ültünk meg.

Ne féljen a nyájas olvasó, nem beszélék többet, pedig hej sokat kiolvashatnék a körnek 10 éves krónikáiból! Még csak arról egykét szót, a miért tulajdonképen tollhoz fogtam. Hát, időfolytán a Körnek én lettem jegyzőjévé, és viseltem a díszes hivatalt 1848. derekáig; ekkor egy vegyes nagykereskedő házhoz mentem segédnek a comptoirba, a vegyeskereskedésre nem szolgált az idő, azért, a kereskedés főnöke is változván, vassal kezdtünk foglalatoskodni, a mi eleinte sikerült is, de biz utójjára ezt is abba hagytak. Körtag azonban lenni azért meg nem szüntem, hanem a mint aztán az a poros história történt, hát a dolgot én se vettem tréfára, és egy kis kerüléssel ide az alföld egy pusztájára ügykeztem, a hol tíz év óta túrom a földet, ugy a hogy. Csak még két szót! Nem biográfiámat akarnám én elmondani, hanem a mint utnak indultam, nem egyedül jöttem, ketten jöttünk, én meg — a kör pecsétje, és az, azóta mindig nálam van a maga eredeti valóságában, s mit gondol, szerkesztő ur, elfogadnák-e ezt a pecsétet a n. Muzeuumban? — én másnak nem adom, hanem vagy a Körnek, vagy a Muzeuumnak, melynek könyvtárunkat is odaadtuk volt. Mit gondol ön, elfogadnák-e a fővárosi magyar intelligencia tíz évi társas életének e becses emlékét? *) *Rókk István*.

*) Pillanatig sem kételkedünk, hogy ott nagy készséggel elfogadják. Hanem tisztelet becület a n. Muzeuumnak, gyarapodjék szaporodjék annak minden fiókja! — hanem mégis jobban szeretnők, ha ön ezt a szóban forgó pecsétnyomot ismét régi gazdájának adhatná vissza. Mert egy társas körre — a nemzeti Casino mellett — Pesten még mindig nagy szükség van. Azért, miután ugys jó kezekben van az az ereklye, hadd várjon még egy kissé a nemzeti Muzeuum. — Szerk.

— **Hibaigazítás.** Szemere Miklós költe ményében, melyet a V. U. f. é. 2-ik számában közlöttünk, a következő hibák kiigazítását kérjük: A 7-ik strophában „*könyvet*“ helyett olv. „*könyv*“. A 10-ik strophában „*sáslód*“ h. olv. „*sáslók*“. A 12-ben „*tündérvirányként*“ h. olv. „*tündérvirágként*“. Ugyanezen strophában „*szép halom*“ helyett olv. „*Széphalom*“.

T Á R H Á Z.

Peatra drákuluj.

(Az ördög köve.) Erdélyi román népmonda.

Erdély délkeleti határának vad hegyei közt egy gügyorformálta völgy közepén van egy — körülbelül 200 házikóból álló — oláh falucska: „*Keapulne*“ (Kapolna). A völgy medrét egy hegyi patakcsa — a „malomcsek“ — habzó vize mossa, s ennek sziklapartjain s medre körül furcsa alaku óriási kőcsoportok meredeznek ég felé. E sziklák egyike s legkülönösebbje pár lábnyi sik területen világos jeleit viseli óriási láb nyomainak, s alatta tán harmincz öl mélységben idomtalan szirt válik ki magasra a tajtékoz patak vize hullámiból, hasonlítható egy bálványképhez, lehajlott nyakkal s egymásba font karokkal, óriási feje diszitve apró két szarv maradványával.

Ezen, a természet játéka szeszélyéből eredt szobrot a nép hagyományai a kővé vált sáttannak mondják, s eredetét következő regében beszél el:

A régi homályos időkben, midőn még lelkek s gonosz szellemek látogatták hébehába földünket, Kapolna országszerte híres volt leányai szépségéről. A gonosz is — ezt tudva — gyakran szálla fel látogatóba, s egy-egy szép leányt el is vitt magával sötét birodalmába, s már rendes évi megjelenésre szoktatta volt a szerencsétlen falut, rendszeren elragadva s a levegőn át elvive magával a leányok legifjabbját, legszebbjét, — szomorúságban hagyva szüleit s mátkáját; mert a szép leányok többnyire el is voltak már jegyezve, vagy talán épen olyakra vetette volt leginkább ördögi szemeit.

Egykor megjelent újra a pokoli látogató, s *Fliánára*, a kapolnai bíró leányára veté szemeit, ki egy bátor „csobán“ *) *Andrónye* — jegyese volt; sürgött, forgott körülte látatlan s láthatólag; de *Andrónye* keményen kíséré lépten nyomon szép aráját, nem félve a vad leányrabló ördögösségeitől. Elvégre azonban hálókamrájába tért a szép *Fliána*, s midőn az ördög egyedül látná őt, a mint épen szobája ablakát bezárá, körülölelte karcsu derekát s kiáltásait elfojtva, hatalmas karjaival magához szorítva, a légbe kezdett vele emelkedni.

E pillanatban érkezett oda a leszkődő csobán, s megpillantva a már föld s ég közt lebegő leányt, épen csak lábait tudta megragadni, s így ő pokoli felsége nagy bosszuságára kettőt kelle az egy helyett cipelnie. Hiában dult, fult dühében, — hiában zárta, lökte s átkozta a hivatlan vendéget; *Andrónye* mindig erősen fogózott arája lábaiba, s végre is elfogyván az ördögnek is ereje, kénytelen volt visszabocsaátokozni a földre kettős terhével, s épen a „malomcsek“ felett érve a sziklára, elereszték mindketten a zsákmányt, egymásnak mentek, és a szerfelett erős s hajlékony csobán szerencsésen legyőzte — e perczen tán minden pokoli segélytől elhagyatott — ellenét, mire ez

— alásujtva a patak mélyére — kővé válva ott ragadt, s mai napig látható a „*peatra drákuluj*“ (ördög sziklája).

A patak felőli szikla sik lapján látható lábnyomokat az ördögének tulajdonítják, a mint birkozás közben megfeszíté magát.

A győztes *Andrónye* *Fliánájával* vig házassági lakomát tartott, s gyakran látogatták meg az „ördög követ.“

Azóta senkisésem bántja a kapolnai leányokat, a minek ők örvendenek-e? nem tudom. Kh . . n.

Menyasszonyi hozományok a régi időkben. *)

I. 1563-ik évből: Az minémü marhát *Zay Ferencs* uram leányával adott annak registroma 1563-ik esztendőben, Mindszentnap előtt való vasárnap.

Egy öreg ezüst aranyas medence. Egy ezüst aranyas mosdó-korsó. Hat aranyas virágos kupa. Két fedeles aranyas pohár. Egy ezüst aranyas kánnácska. Tizenkét ezüst aranyas kanál. Tizenkét ezüst aranyas villa. Két ezüst aranyas gyertyatartó. Egy ezüst aranyas sőtartó. Két arany láncz, az egyik öregeb, a másik kisebb. Két kézrevaló aranyláncz. Két korda: egyik arany fonal, az másik ezüst. Esmét egy ezüstös más öv. Egy arany kigyó, egy rubint egy smaragd egy gyöngyszem benne. Arany gyűrű négyes, most ujába vagynak asszonyomnak; egyikbe saphil, másikban rubint, harmadikban smaragd, az többiben kövek vagynak. Egy fekete bárson berető arany boglárokkal. Négy aranyas főkötő. Két gyöngyös homlok elő. Két gyöngyös aranyas fátyolka főkötőhez való. Két Ehendel; egyik arany fonal, másik ezüst fonal. Vont arany veres gallér egy kézeleivel egyetemben. Egy gallér ezüsttel aranynyal varrott. Egy virágos vont arany elektő few. Egy ingre való tüztött aranyas gallér. Egy gyöngyös aranyas gallér kézelejével, az is gyöngyös. Egy ingváll aranyas, merőn kötött. Egy gyöngy him főkötöstül egyetemben. Két előkötő, jegyzett. Egy gyöngyös előkötő few. Egy torokra való aranyas szövés, szederjes selyemmel. Egy veres bárson szoknya vont aranyal hánt. Egy fekete bárson szoknya aranyal tüztött. Egy fehér atlasz szoknya, veres bársonnal arany fonallal tüztött. Egy sárga kamoka szoknya fekete bársonnal arany fonallal kötésekkal tüztött islogos. Egy zöld kamoka szoknya veres bársonnal hánt. Egy veres atlasz szoknya fekete aranyas széllel hánt. Egy fekete bárson haczoka arany boglárokkal ezüst fonallal vagy sinórral. Egy veres virágos kamoka haczoka. Egy veres vont arany hölgy-suba. Egy vont ezüst nyuszt-suba. Egy veres kamoka nyest-suba. Egy veres atlasz haczoka vont aranyal hánt. Egy vont arany veres paplan. Két veres kamoka fej-all. Két zöld tafota vánkös. Két öreg derek-all, selyem-

*) A gróf *Zay*-család *zay-ugróczy* levéltárából. E magyar nyelven irt régi okiratok kettős érdekel birhatnak most, midőn az ő-i viselet újra divattá kezd válni. Szerk.

*) „Csobán“ = a hajdankor fegyveres, harczedzett pásztorai, az oláh nemzet közt kitünő állást foglaltak.

héjú. Nyolcz gallos gyolcs lepedő az vén asszony kezénél vagyon. Nyolcz gyolcs abrosz. Hat varrott kendő kezkenő. Tizenkét asztal kezkenő. Két szekrén, öreg : egyik rakott, másik nem. Négy kopott láda. Egy hintó szekér. Hat szekeres ló. Két fehér szőnyeg. Ajándékba való ing aranyassak ötvenhárom. Az öreg asszonynak egy ruhára való dupla tafota. A kit Csáky Pál uram az előtt Annának adott : Egy ezüstös kés. Egy kicsin arany láncz. Egy gyöngyös aranyas gallér kéz eleivel egyetemben, öreg asszonyom adta neki. (P. H.) Cháky Pál, tulajdon kezével.

II. 1574-ik évről : Registrum Anno 1574-ben. A mit Soos Klára asszonynyal adnak marhát ezek azok :

Egy vont arany szoknya uj vont aranynyal hánt körös köröl két peremmel peremzett. Veres aranyas bárson szoknya virágos két prémmel kötéssel prémmel. Zöld aranyas atlasz szoknya vont aranynyal prémmel két prémmel. Fekete bárson szoknya vont aranynyal két peremmel prémmel. Fekete bárson szoknya uj vont aranynyal fényő ágra prémmel. Veres atlasz szoknya vont aranynyal prémmel két prémmel. Másik veres atlasz szoknya fekete bársonnal prémmel két prémmel farkas fogra. Szederjes kamoka szoknya fekete bársonnal prémmel három peremmel. Zöld kamoka szoknya két peremmel virágos veres bársonnal prémmel. Ispanyor köntös fekete bárson egész fényő ágra vont aranynyal egy prémmel prémmel. Fekete bárson

Amerikai gőz-szán.

Nálunk, hol sokszor két, három év is elmulik, a nélkül, hogy legalább csak egy pár napig tartó szán-utunk legyen, a gőzerővel hajtott szának feleslegesek.

Egészen másként van az Északamerikában, vagy Oroszország sivatag pusztáin, hol a mezőket 3 vagy néha 6 hónapig tartó hó fedi.

Legujabban Wiard mérnök tevé foglalkozása tárgyává a gőz-szán ügyét. Rajzunk az Amerikában készült első ilyenmü gépet tünteti elé, s ez egyiránt nevezhető gőz-szánnak, vagy gőz-hajónak. Ugyanis Wiard ur e különös készüléttel a Mississippi folyam jegén akar közlekedni Prairie du Chien városától egész St. Pauls-ig. A hol a jég erős, a gép mint gőz-szán működik, a hol pedig a jég leszakad, vagy a folyam háta be síncs fagyva, mint gőzhajó tesz szolgálatot.

Az amerikai lapok az uj gép alkotásáról még kimerítő leírásokat nem hoznak, csak annyi jött tudomásra, hogy a gép 48 láb hosszú lesz, s mintegy 50 utazónak adhat elegendő helyet. A gép végén a nyolczszögű toronykában a kormányos szobája van : itt van a kormányrud kereke is, mely a csavarral összekötötésben van. A tetőn mintegy 50 fontos harang lógg, melyet a gép folyvást mozgásban tart, s mely a jövőmenőket a veszedelem kö-

Amerikai gőz-szán.

kis suba högygyel bélelt kötéssel prémmel. Veres kamoka kis subácska nyesttel bélelt és fekete bársonnal prémmel. Szederjes csemelet Ispanyor köntös mállal bélelt. Két arany láncz : egyikbe száz arany másikba pedig 40. Egy szederjes bárson bewra bogláros. Thyz arany gyűrű. Egy beka eregh kő. Egy pártha öv zománzos aranyas köves, gyöngyös. Egy pártha öv bogláros fekete bárson lánczos. Egy ezüst korda. Egy gyöngyös főkötő 60 forintos. Más fekete 26 forintos. Szederjes aranyas főkötő. Arany fonalból csinált főkötő. Egy győcs főkötő himmel aranynyal csinált. Egy torok him gyöngyös 9 forint érő. Győcs lepedő vászon lepedővel egyetemben 40. Gallos abrosz 25. Keskenyő vékon vászon 12. Gallos kezkenyő 2. Egy szederjes tafota superlat vont aranynyal prémmel. Egy nyoszolya mennyezetes 9¹/₂ érő. Párna derekall 3. Fwthabol csinált vánkös 2. 32 forint érő. Veres kamoka sárga virággal egy vánkös. Vánkös himes három. Egy selyem paplan környül zöld tafotával csinált a közepi fwtha. Ismégént három fodor nyakra való : egyik gyöngyös arany szemmel egyelet, másik tiszta gyöngygyel, harmadik islogos két szekrén. Egy láda. Négy uj szőnyeg. Egy gyöngyös koszoró. Két fátyolka gyöngyös. Egy aranyas imeg uj.

Ezeket jegyzettemmeg. — Az mássa nálam vagyon.

(P. H.)

Stephanus Soos de Polthár m. p.

Közli Balogh Lajos.

zeledtére figyelmezteti. A gép mindössze 70 mázsát nyom s 4000 forintnál többbe nem kerül.

Megjegyzendő, hogy a szán talpa, valamint a gépnek minden része, mely a vízzel és hóval közvetlen érintkezésbe jő, belőlől üres. Következőleg a gőz a csövekbe eresztetvén, a vasrészek folyvást melegen maradnak, s rajtuk jég nem képződhetik.

Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepélyekről.

— A dunavecsei helv. hitv. lelkeszt — mint egy hozzánk intézett tudósításából olvassuk — azzal lepték meg karácsony első napján Kazinczy Ferencz néhány dunavecsei tisztelői, hogy 46 ftot tettek le asztalára, oly kérelemmel, hogy azt a Kazinczy-alap gyarapítására küldené el. A lelkeszt ur a fent kitett összeget e lapok szerkesztőségéhez küldte. (S mi azt rendeltetése helyére átszolgáltattuk. Szerk.)

+ (Tisza-Szolnok is) meghozta tiszteletadóját Kazinczy Ferencz emlékének. Ottani czukrász és kávé Nagy József ur, az ó-év estéjén szívesen látott vendégeit éjfélt után, az újévben üdvözölvén, adakozásra hívta fel őket a Kazinczy-alapítványra. Az indítványnak eredménye 105 ft lón, mely a „P. N.”-nak már be is küldetett. Az aláírási iven majdnem valamennyi nemzetiség és hitfelekezet képviselve van.

+ (Komáromból Beóthi Zsigmond) 200 ujt. és 51 krt. küldött be a „P. N.“ szerkesztéséhez, mint tiszta jövedelmét azon szavalati és zenészi akademiának, mely ott dec. hó 29-én a *Kazinczy-alapítvány* javára rendeztetett.

∠ (A *Museum-keriben felállítandó Kazinczy-szoborra*) a pesti tanulóifjúság gyűjteményének első részleteül a napokban 100 ujt. lón muzeumi igazgató Kubinyi Ágoston ur kezébe átszolgáltatta.

+ (Fernihorn híres bécsi szobrász) hírszerint egy Kazinczy-álló-képmián dolgozik. A sikerről kezeskedik a művész neve.

+ (Bicskey Kálmán ur) a Kazinczy-alapítványra 100 pftot ajándékozott.

A magyar Akadémia palotája.

— (A m. Akadémia palotájára) minden oldalról érkeznek az adakozások. A vidék több helyén komoly lelkesedést idézett elő ez ügy. Legközelebb Szegszárdról küldetett szét ily felhívás:

Az országnak ninesen háza. — Vörösmarty.

„Országazerte vízhangozik méltóságos gróf Desseffy Emil urnak hazafias felhívása: hogy a nemzet legbecesebb országos intézete, a magyar Akadémia részére egy már nélkülözhetetlen és a nemzet méltóságának megfelelő palota építessék, és az ide szükséges pénzalap hazafias ajánlatok útján összegyűjtsék. A szegszárdi kaszinó-egylet a szent cél által meghatva, e végre minden hatalmában álló eszközöket felhasználni kívánván, az idecsatolt meghívás szerint folyó évi február 8-án Szegszárdon egy fényes tánczvigalmat rendezend, melynek tiszta jövedelme egészen a fennemlített célra lesz fordítandó, s mely tánczvigalomra különösen Tolnamegye lelkes közönységét tisztelettel meghívja. — E megye lakosainak a közügyek iránti ismeretes áldozatkészsége biztosítja a rendező kaszinó-egyletet: hogy ezen önzéstelen vállalata méltólag pártfogoltni fog. Szegszárd január 10-én 1860. — A szegszárdi kaszinó-egylet.“

△ (A magyar Akadémia) elnöksége azon célra, hogy e nemzeti tudományos intézet számára mihamarább saját ház emeltesse, akakozásra felhívó aláírási iverket bocsátott szét, melyeket az Akadémia elnöke, gr. Desseffy Emil, egy hivatalos levele kísér, ebben többek közt lelkes szavakban elmondja, hogy mióta gr. Széchenyi István egy magyar Akadémia eszméjét fölébreszté, közszellemünk azóta nem pihenhetett meg, s a tanúságok oda mutatnak, hogy a mit a hazafiai ereje cél- és korszerűleg hoz létre, hogy valódi szükségét pótoljon, az nem mállik könnyen szét és viszontagságokkal daczolva, magát föntartani tudja. — A magyar Akadémia ma is disztelen, kibérelt szállásnak szorog, gyűjteményeit s mintegy 60 ezer kötetre menő könyvtárát elhelyezni nem bírja, mi miatt az abban rejlő kincsek elvannak zárva a közönség elől. A társaság, tagjai fizetésén, a szállásbérén s az adókon túl, tudományos céljai előmozdítására oly keveset fordíthat, hogy ezáltal a nemzeti haladásnak alig felelhet meg. Az Akademiának tehát mindenekelőtt e kettőre van szüksége: *házépítés és vagyonnövelés*. Mióta gr. Széchenyi István kimondta, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz, és ha e nagy szó ma is életben tartja keblünkben a reményt, tehát lesz is, mert hiszen fiai, kik őt szeretni és becsülni is tudják, nem fognak elfogyni soha.

— A magyar Akadémia legutóbbi ülésében az elnök, Desseffy Emil gr. jelentette a jan. 16-áig hozzá beérkezett aláírásokat az Akademiára. (Megjegyzendő, hogy a kibocsátott aláírási iverk közül eddigelé még csak alig egy-kettő érkezett be.) Adakoztak eddig: a kalocsai érsek az Akadémia házára 5000, a tőke szaporítására 5000 frttal; a győri káptalan a házra 500 frttal; a kegyesrend a házra 500 frttal; gr. Nádkó Kálmán a házra 1000, a tőkéhez 4000 frttal; gr. Apponyi György a házra 1000, a tőkéhez 2000 frttal; gr. Waldstein János a házra 1000, a tőkéhez 2000 frttal; ifj. gr. Zichy Ferencz a házra 1000, a tőkéhez 2000 frttal; b. Jósika Sámuel a házra 1000, a tőkéhez 2000 frttal; Wodianer Mór a házra 1000, a tőkéhez 4000 frttal; Wodianer Albert a házra 1000, a tőkéhez 4000 frttal; b. Podmaniczky Frigyes a házra 500, a tőkéhez 1000 frttal; gróf Bethlen József a házra 500, a tőkéhez 500 frttal; Gorove István a házra 1000 frttal; hg Pálffy Antal a házra 1000, a tőkéhez 2000 ft; az esztergami káptalan a házra 500 ft; Lonovics József a házra 100 ft; gr. Pallavicini Alfonz a házra 2100 ft. (részvényekben); Szalacs István a házra 200 ft; a budai takarékpénztár a házra 2000 ft; gr. Almásy Dénes a házra 2000, a tőkéhez 2000 ft; a békes-esabaiak a házra 500 ft; Lángh Ignác pesti ügyvéd a házra 1000, a tőkéhez 1000 frttal. Ezenkívül jelentette a titoknok, hogy Sujánszky Antal helybeli plébános ur, mindaddig, míg az Akadémia háza fel nem épül, évenkénti 100 fra kötelezte magát. Mindezen, a fenkitett napon bejelentett adakozások eredménye tehát: a házra 24,500, a tőke szaporítására 36,500, összesen 61,000 ft. — Az Akadémia hazafiai köszönetét nyilvánítja mind a nemeslelkű adakozóknak, mind a buzgó elnököknek.

+ (Az *ipolyvási kaszinó-egylet*) febr. 8-án saját termében a magyar Akadémia tervezett épülete javára tánczvigalmat rendezend.

Irodalom és művészet.

+ (Virághalmi Ferenczről „Töröktilág Győrben“) cím alatt két kötetes történeti regény jelent meg. Ki szerzőnek „Fegyverkovács“ című érdekes regényét bírja, bizonyára ez újabb művére is szívesen áldoz 2 ujtot.

+ (Az „Aradi Híradó“) válságos helyzetben van. A szerkesztő jelenti, hogy miután az eddig beérkezett előfizetések a kiadási költségeket nyolczad-részből sem fedezhetik, e lap további kiadása anyagilag lehetlenné vált; s

csak azon esetben fog folytattni, ha f. évi febr. 1-ig legalább 300-ra növekszik előfizetői száma. — Sajnos dolog volna, ha még ily szerény kívánat is teljesületlen maradna.

+ (Érdekes irodalmi újdonság.) A „Gy. Közlönynek“ írják Pestről, hogy Arany János, gr. Zrínyi Miklós „Zrínyiász“ című nagyszerű hőskölteményét újból átdolgozza, úgy hogy a szerkesztet, felosztások, költői képek, szóval minden megmaradand, csupán a műforma fog tökéletesülni.

+ (Kempelen Győző Kazinczy-albuma) igen szép pártolásnak örvend. Maga a szerkesztő nyilatkozata szerint már 1200 előfizetője van.

∠ (Aeschylus nagyírú „Lelánczolt Prometheusa“) görögből Zilaby Károly által lefordítva, rövid időn magyarul is meg fog jelenni az ó-kori remek-irodalom barátai számára.

+ (Berlioz átirata a Rákóczy-induló felett.) Treichlinger műkereskedésében megjelent, ily cím alatt: „Rákóczy marche hongrois arrangée pour le Piano après Hector Berlioz par Antoine Zapf. Két kézre 54, négy kézre 80 krért hapható. — Ugyanezen transscriptiót Erkel Ferencz is zongorára tette, s ez Rózsavölgyinél jelent meg.

+ (Dobosi Károlytól „Makói vígadó.“) című zenemű jelent meg, mely Burger Zsigmond szegedi könyvkereskedése által kaptató. E művét annál inkább ajánljuk, mert tehetséges szerzője, ki szép vagyonát mind a magyar zenének külföldön terjesztésére költé, mint a „Hf.“ írja, jelenleg betegesen fekszik a kórágyon.

+ (A műtárlatban) újabb következő képek vásároltattak meg kisorsolás végett: 1) „Bordal“, aquarell-kép Jankótól; 2) „Dél egy tónál“, Seidl Ágostontól; 3) „Pusztai itatás“, Molnártól; 4) „Női fej“, Becher Károlytól.

+ (Kazinczy-kép.) Orlai Petrics Samu, előfizetést nyitott a fővárosi Kazinczy-ünnepélyre több lelkes magyar hölgy által készítettett „Kazinczy Ferencz és Kisfaludy Károly kibékülését“ ábrázoló festvény körjárára. Ára 2 ft. A megrendelések Ráth Mór könyvkereskedésébe küldendők, s február 1-én már teljesítettnek fognak.

M i u j s á g ?

— (A nemzeti Casino közgyűlése) január 31-én (kedden) d. e. 11 órakor fog tartatni.

+ (A muzeumi díszszékek ügyében) lelkes hölgyeink megnyugtatóra írja a „B. H.“ hogy a himzett díszszékek is szívesen elfogadtatnak, s ezek, nem ugyan a díszteremben, hanem a muzeumi képtárlatban fognak felállítatni. Honunk leányai, mint többfelől értesülünk, nem igen helyeslik a középponti hölgy-bizottmánynak az eredeti indítványtól eltérő határozatát, mely a szépet a hasznosnak feláldozza. Igen helyes egy hölgynek azon észrevétele, hogy a későbbi kornak is lesznek lelkes leányai, kik a netalán elköpött himzések helyett újakat szívesen fognának készíteni.

+ (Báró Sina Simon leányának összekelése) gr. Wimpfen tábornagy harmadszülött fiával, Veveyben a Genfi tó mellett közelebb ritka fénynyel ment véghez. Az öreg báró Sina, a menyasszony nagyatyja, mindegyik unokájának külön-külön egy urodalmat s egy bécsi házat hagyományozott tüpénzül. Sina Afanázia báróné, a menyasszony, ily módon Fanafeldet kapta Alsó-Ausztriában s egy szép házat Bécsben, mely egyebek közt azon szeretetreméltó tulajdonsággal bír, hogy évenként mintegy 50,000 ftot jövedelmez. Ezenkívül kapott a menyasszony atyjától hozományképp 50,000 ft. mások szerint 75,000 ft. évi járadékot. A gazdag házasság, mint mondják, mindkét részről személyes vonzalmon alapszik.

+ (Mikó-körte.) Gazd. egyleti titoknok Nagy János írja Brüsszelből, hogy Belgium egyik híres pomologia *de Jonghe* ur egy újon magról nyert jeles körte fáját gr. Mikó Imre erdélyi gazdasági egylet elnöke nevére keresztelte és tisztelete jeleül *Doyenne Mikó* név alatt adta át a pomolog közönségnek.

+ (Magyar viselet terjedése.) Mult vasárnap — rendkívül számos közönség jelenlétében igen díszes esküvő ment végbe az itteni új izraelita templomban. A vőlegény Hüirsch A. helybeli ruhakereskedő s menyasszonya Stern Róza k. a. gazdagon ékesített magyar öltönyben jelentek meg az esküvőn. Hasonlóképen magyarosan volt öltözve a násznép s a vendégek nagyobb része.

+ (A magyar szabású öltönyök viselése), írja az „Iparosok lapja“ mind a nőknél, mind a férfiaknál rendkívüli erőre kapott. A nőknél a hollósi-mente nyomta el a másfélket. A férfiaknál, dacára, hogy a gombkötők nem győzik a munkát, mégis egyre gazdagabb és gazdagabb zsinórzat kap divatra. A budán kívül széles zsinórzatu téli zrinnyik is merülnek föl, zekeujakkal. — Többfelől hallani azon panaszt, hogy a magyar öltönyök kissé sokba kerülnek. De e bajon is lehet segíteni, csak kell tudni a módját. Pesten néhány szabómesteren kívül izraeliták bírák a ruhakereskedéseket, kik a magyar öltönyök készítéséhez nem értvén, azokat természetesen más szabómesterekre bízzák, s így az árt oly magasra kénytelenek szabni, hogy a készítőmestereket is fizethessék, s maguknak is elegendő nyereségük maradjon, részint a befektetett nagyobb tőkék kamatai fejében, részint a magas laltbér fizetésére és saját szükségükre. Idejárul még az is, hogy az ily vállalkozók, a számos megrendeléshez képest kis számmal levén, semmi versenytől nem tarthatnak, s ezikkeiket a lehető legmagasb árért adják el. A ki tehát lehetőleg jutányos árért akar magyar ruhát szerezni, ne a fényes kirakatokkal bíró (többnyire nem szabó) ruhakereskedőkhöz forduljon, hanem keressen fel oly mestereket, kik a legtöbb szakavatottság és képesség mellett is, anyagi erők hiányában, kénytelenek a nagy közönség elől szerény elvonultságban, ismeretlenül élni. Így aztán mindjárt az első kézből szerezhetvén meg a szükséges öltözcéket, a borsos ár ellen senkinek sem igen lesz oka panaszkodni. A mi pedig az ezen

mesterek által készített öltözetek minőségét illeti, arra nézve csak azt jegyezzük meg, hogy, mint már fenebb is említők, legtöbbször ők készítik azon valódi magyaros izlésű ruhákat, melyek a ruhakereskedők raktáraiban pompáznak. Ily derék mester, hogy csak egyet is megemlítsünk, Arady János, kinek lakása az Ősz-utcában 28. sz. alatt van.

+ (Nemzeti színházunktól ismét egy áldozatot) ragadott el a halál. Ez Komlóssy Ferencz, nemzeti színházunk könyvtárnoka és gazda-hivatalnok, ki f. hó 13-án néhány órai, rögtön beállt szenvedés után munkás életének 68-ik évében jobblétre szenderült. Temetése a mult vasárnap nagy közönség jelenlétében ment végbe. Ő egyike volt a nemzeti színház alapító tagjainak; színházunk sokat köszönhet fáradhatlan buzgalmának. Áldás poraira!

+ (A szerződések nemzeti színházunknál) már megkezdődtek. Az eredményre méltán kíváncsiak lehetünk. Ugy halljuk, hogy Réthi Mihály és Szigeti József már szerződöttök vannak. Nem kételkedünk, hogy legközelebb Egressyrol is hasonló örvendetes hirt írhatunk. E három derék művészt nélkülözhetetlennek tartjuk nemzeti színházunknál.

+ (Kazinczy-borunk is van már.) A „Komlóskerti“ pinczerek azon öltre jöttek, hogy az ugynevezett Schiller-bort Kazinczy-borra kereszteljék. A bor ugyan ezáltal nem lett jobbá, de a neveért természetesen most jobb kelete van.

+ (Záróban Kacic Miosic dalmát költő) halálának százados évnapját készülnek megünnepelni.

— (Az „Arany bulla“ egy eredeti példánya, ha igaz.) Egy vidéki levelezőnk olvasván a V. U. 1-ő számában az arany bulláról szóló cikkünket, sajnálatát fejezi ki, hogy azt a kis ujjmutató, mely az 1858-ki Vasárnapi Ujság 376. lapján, általa csak amugy mellesleg beszöve találtatik, — történetben buvárkodó hazánkfiak közül, senki sem méltatta figyelemre; mi ha történt, talán elmaradt volna cikkünkben az a szomorító záradék: „Csak egy sem jutott hozzánk a hét példány közül.“ Azért most ismételve figyelemzeti szaktudós történet-íróinkat, hogy hiteles kutforrásból neki tudtára van, miszerint Sopron városa, a városházban külön szekrényben őriz az arany bulla hét példányából egyet, mint drágalatos féltő kincsét és szent ereklyét. Megérdemlé ezen okmány, hogy szakértő szemekkel megnézésék és a hazai nagy közönség értesítésék, vajjon a Sopronban rejlő példány az arany bullák másolata-e, vagy az ősz-eredeti hét példány oda tévedt egyike? A vizsgálatból bármelyik eset tűnjék ki — mondja t. ügytársunk — talán az okmány keltének helyét és napját belőle legalább kitanulhatnók, — mikről sem Horváth, sem Szalay nem értesítnek bennünket. — A tárgy eléggé fontos, hogy megérdemelje a bővebb vizsgálatot. Sopronváros tisztelt előljárói halála köteleznék le nemcsak a tudomány barátait, hanem a nemzet minden érző fiát, ha eziránt ők maguk derítenének világot. Ha pedig ama példány csakugyan eredetinek bizonyulna be, sőt ha csak hű másolat volna is — kérdjük, volna-e amaz úgy sem helybeli, hanem országos érdekű okmányok illető helye, mint a nemzeti Múzeum?

— Nagy-Lángról (Fehérm.) azon hirt veszszük, hogy az öregberek azon Mathusálemé, Csetényi-Komáromi Ferencz, kinek a V. U.-ban 1857. 34. számában érdekes arcképét is közöltük, szintén ki nem kerülhet a kikerülhetlent, s mult évi november hónapban végre jobb életre költözött. A boldogult 1744-ben született s e szerint most 116 éves volt. Utolsó évei s halála lefolyásáról is szeretnénk bővebb tudósítást közölni, de ezt még ezután várjuk mi is. Annyit tudunk, hogy a nagylángi gróf és családja végső nyughelyére kísért a hallottat; ott voltak az uraság összes béresei, fáklyákkal, felfátyolozottan s gyászba öltözve, szóval: a gróf mindent elkövetett, hogy hű szolgájának eltakarítása érdeméhez méltó és tisztességes legyen. Ki tudja, mily nehéz szívvel várta a jó öreg sokáig késő megszabadítóját, s agg osontjai mennyire vágytak pihenés után! Nyugodjanak békén!

+ (A zsidókat érdeklő.) A belügyminiszterium egy, folyó jan. hó 14-ről kelt rendelete által meg lőn szüntette azon tilalom, melynélfogva a zsidók Magyarországon, továbbá Erdély- és Csehországban a bányahelyeken le nem telepedhettek.

⊙ (A Duna) egyelőre megszaadulván a jégzajlástól a gőzhajók elkezdék teherszállításukat, a mi azonban aligha folyhat sokáig, mert az idő állandósága igen kezes. A gőzhajók ujra visszavonultak.

⊙ (A fényezés), mely a magyar divat örvendetes elterjedésével köztünk lábra kapni kezd, már felkelté jobbaink figyelmét s remélni lehet, hogy elejét veszszük, mielőtt romboló hatását éreztetné. Az egrői hölgyek, mint írják, elhatározták, hogy e farsang folytán a legegyszerűbb magyar öltözetben fognak a táncvigalmakban megjelenni. Vajha e példa az egész országban követésre találjon. Erre nézve igen figyelemre méltó felszólítást bocsáta közre gróf Károlyi Ede a „P. N.“-ban. A nemes gróf igen szépen mondja: „miként nem a fény, és nem a pazarlasi téren van a nemes verseny, de a haza mai állapotját tartva szem előtt, a magyar nemzeti ruházatot, nemzetünk közös ügyének tekintendjük, s törekedni fogunk a társas életben mindinkább bebizonyítani azt, miként nem csupán a rang s gazdagság, de főképp az érdem és miveltés az, mi kielégítő társas viszonyt teremthet; így hazánk tán leg-hathatósabb véderejét fejtendik ki magyar hölgyeink, midőn nemzetiségünk lobogójára azon dicső jelszavakat tűzendik föl: Az egység az erő.“

+ (A magyar népdalok Sveiczbán is tetszenek.) A zürichi szinpadon jelenleg a győri Richter né asszony énekel. Egy pár hangversenyben is fölépelt, s a magyar dalokat nagy tetszéssel énekelte. A német ajkúak is magyarul éljeneztek.

⊙ (Pályázat.) Stambulban lakó egy kertész hazánkfi, 20 aranyat küldött az Akademiának, hogy az egy magyar őstörténelmi kérdés megfejtésére pályadíjjal tüzze ki.

— (Felhívás és ajánlat.) Becses lapjában már ismételten volt megérintve, hogy a mérges füvek és gombák megismertetése a népiskolákban mennyire szükséges. — Ezen a bajon a Sz.-István-társulat leginkább segíthetne, ha tagjait felszólítaná és azoknak tudtul adná: hogy a kik 1 vagy 2 éven át a szokott évenkénti fizetést megduplázzák, azok különösen még egy oly munkával is megtiszteltetnek, melyben Magyarországon s a hozzá csatolva volt részekben mint Erdélyországban is létező, háziszükségletre hasznos füvek és gombák, valamint az ártalmasok minden neveinek is leírása, természet szerinti hű rajza és szép kifestése lézen. — Én igen hiszem, hogy a haterzer tagtárs között lesznek annyian, hogy a szükséges somma kikerül? s ha meg egyszer a munka létezik, a Sz.-István-társulat a népiskolák számára mindig igen jutányos áron folytathatja a szükségelt példányok nyomtatását. — Nem ártana tehát, ha a tudós urak egyike egy ilyféle indítványt hozna szőnyegre a Sz.-István-társulat valamelyik választmányi ülésében. Pest, jan. 10. 1860.

— Nádasy István.

— Kőrmöcs, jan. 10. (Meggzólás a kőrmöcsi aranyak hazájából.) A Vasárnapi Ujság ez évi 1-ő sz. 11-ik lapján a „Mi ujság?“ rovat alatti 1-ő cikkben oly felhívás irányoztatik a szerkesztőség részéről a közös haza minden meleg keblü honfiaihoz, melyet, ha e sorok írója önmagára is alkalmazni bátorodik, kéri, hogy az ne kérdésnek vagy írói viszketegnek, hanem egyedül azon kívánságnak tulajdonítsák, mely szerint ő is ohajt egy aprócska fillérrel hozzájárulni azon szellemi kincs gyarapításához, melyet e nagy becsü s közkedvességü lap már évek óta érdekeltes hasábjában rejt. Ő honunk egy oly zugából írja e sorokat, mely félrelesik hazánk közlekedési úttereinek majdnem minden nevezetesb vonalától, úgy, hogy a kit a szükség, hivatal, vagy kíváncsiság ide nem vezet, ritkán téved el városunk kopasz meredek s sziklás hegyei közé. S mégis e város európai, hogy ne mondjam, világnevü és hírü, mert az itt vert aranyak legalább is annyira ismeretesek, mint a világszerte elhíresedett tokaji nektár, mely színére nézve, de talán benső becsére nézve is minél távolabb honától, annál sikeresben vetélkedik velük. „A kőrmöcsiek aranyak fölött lépdelnek“, azt mondja itt a közmondás. — Igen, csak hogy, fájdalom, e tündöklő drága jószágból igen kevés ragad talpaikra. El-elgurulnak azok nem csak lábaink alól, hanem kezeinkből is, ha még oly erősen tartanak is őket, a világ minden éghajlata felé, öregbitendők főképp azoknak kincstárait, kik saját lábaikkal ritkán tapossák e földet. — De, mellözve a tréfát, annyi mindig igaz, hogy nagy nevezetesség egy ily pénzverő-intézet. Milliók kerülnek ki évenként annak csodálatos szerkezetü sajtói alól s igen-igen érdekes látvány az, szemlélhetni a csillogó darabok egymásutáni sebes hullását. A készen vert, ugyanazon egy nemű pénzdarabok, mihez azonban sok előleges munka kívántatik meg (az ércrudak, Barren, szalag formára lapittatván szét, ezekből metszetnek ki aztán az egyes darabok, melyeket kerekded vágás, mérlegezés, simítás és pallérozás által mind a kellő alak, mind a szükséges súly elérése végett, idomítani kell, elvettettvén s új kezelés alá bocsáttatván a hibásak) kisebb-nagyobb, és bizonyos számú mennyiséget magukban foglaló hordókba rakatnak, s így, kellő őrizet alatt, küldetnek el rendeltetésük helyére. — A mult év főképp sok ilyen szállítványt látott kiindulni városunkból. Arany, ezüst, de főképp rézpenzék (jelenleg névszerint az új krajczárok) nagy tömege készült el itt a mult évben, s mi legalább azon szerencsében részesülünk, hogy a forgalomba tett pénzeket az ő teljes eredetiségükben, azaz oly tisztán, frissen és tündöklően kapjuk meg többször, a mint azok kikerülnek a sajtó alól, úgy, hogy minden krajczár aranyak látszik, úgy csillog villog, míg sok kézen megfordulván, azoknak szennyét is magára ölti. — Hanem hagyjuk el a pénzt, mely ugyis mind azoknak, a kiknek van, mind a kiknek nincs, sok nyug- és álomtalán éjeket okoz, és menjünk által azon más ügyek és dolgokhoz, melyek vagy pénzen megvehetők, vagy semmi áron meg nem szerezhetők s melyeknek egynémelyik felől a mi itteni köreinkből is említést tenni szándékunkban áll ugyan, de csak úgy, ha hogy a tisztelt szerkesztőség ez igénytelen előadás ezennel félben szakított fonalának további kinyújtását netalán, nem mondjuk kívánná, hanem megengedné. (Kívánjuk és kérjük. Szerk.) — x. y. z.

— (Öngyilkossági kör.) Maros-Vásárhelyi levelezőnk írja, jan. 1-jéről: Kellemetlen kényszerűség, hogy tudósításaink sorozatát az új évben egy gyászhirrel kell kezdenünk, mely az erdélyi társaság minden rétegében a legélénkebb részvétet idézte elő. Nagy-Enyeden t. i. kevés nappal ezelőtt — eddigelé köztudomásra még nem jutott okokból — önként vetett véget életének virágzó szakában álló, és fényes tehetségével a hazát szép reményekre jogosító báró K. D., ivadéka az ország legtiszteltebb és legkitünőbb családai egyikének, melynek kebeléből Erdély — a kényuraskodó porta „veto“-jával daczolva — ama vitéz fejedelmet választá, ki a haza függetlenségéért Nagy-Szöllös mellett vívott véres csatában (1662.) hőshöz méltólag elesett, ivadéka azon fényes családnak, mely újabb időkben is kitünő szónokokot, híres történetbuvárokat, jeles írókat, publicistákat és államférfiakat ada. Rövid idő óta Erdélyben ez már a negyedik eset, hogy szép nevek és szép jószágok örökösai öngyilkosokká lőnek. Valóban szomorú jelensége az időnek, ha a fiatalság virága római stoicismussal határos hidegvérűséggel és majdnem fatalisticus egykedvűséggel az önkivégzés kórságának hódol. Ha ezen megrázó eseményeket nemcsak amugy egyszerűen regisztráljuk, hanem azoknak érdemszerint való fontosságát tulajdonítunk, úgy azért teszszük, mert a közvélemény a jelen viszonyok anomáliája által előidézett rendkívüli állapot kifolyásának tekinti azokat. Erdély fiatalsága hozzá volt szokva, hogy a közélet iskolájában végezze gyakorlati tanulmányait; — elzárva ezen pályától, elzárva a nemzet fejlődési történetében elvitázhatatlanul főmozgó szerepet vitt körtől: az erdélyi heves vérű fiatalság közt, fájdalom, azon szerencsétlen

szokás készül lábra kapni, hogy épen az érett férfikor előtt való átmeneti időszakban életuntan és meghasonlásban mind önmagával, mind a világgal a legvégső eszközöz: az öngyilkossághoz folyamodik. — A *Sepsi Károlyné* kinos haláláról körutat tett hír egy a nevezett színész által Gyergyó-Sz.-Miklóson dec. 22-én sajátkezűleg ide irt és elolvasás végett nekünk is átengedett levél nyomán oda módosíthatjuk, miszerint köntöse nem jelenés közben, hanem fölönás közben meggyült; három hétig tartott fájdalmas betegség után azonban annyira fölgyógyult, hogy phönixként — ha nem is oly roppant sikerrel, mint Roger a gépes „manus rediviva“-val — jelenleg alkalmasint már tehetségéhez méltó diadalokat arat ama deszkákon, melyek Gyergyó-Sz.-Miklóson és Ditróban is a „világot jelentik“. — *B. M.*

+ (*Kolozsvári hírek.*) A „Hölgyfutár“ kolozsvári tudósítója írja, hogy jan. 7-én az ottani főrangú ifjak azon lelkes honleányokat, kik a magyar öltözet-viselés kezdeményezői voltak, éji zenével tisztelték meg. E szép koszoruban mindazon magasztos családi nevet fölataljuk, melyek fényüket honi történelmünk dicső multjából kölcsönzik. A zene Bethlen Gizella grófnőnél kezdve, a szomszédos lakások sora szerint Székely Dávidné, Bánffy Albertné, Teleki Domokosné, Mikó, két Eszterházy, Kornis, Rhédei és Mikes grófnőknél, Bánffy és Bornemisza bárónőknél, Macskási és Kendefi urhölgyeknél tisztelték. További folytatását az engedélyezett idő letelése gátolta. — Ugyancsak e tündítések közt olvassuk, hogy Erdély főrangú hölgyeinek a magyar irodalom történetéből Gyulai Pál fog előadásokat tartani. — Tóth Soma „palotás“ tánczát a magas arisztokrácia is nagy kedvvel tanulja.

△ (*Hogy a tuzok vészedeleme az ólmos eső*) az legközelebb bebizonyult. Ugyanis Fejérmegyében F. Alap környékén, dec. 20- és 21-én 5—6 foknyi hideg mellett szüntelen hulló s 30-ig meg sem álló ólmos eső nemcsak a havat és földet vonta be jégkéreggel, hanem a mezőn tanyázó tuzokok tollai is jégcsapokká váltak s rájuk lassankint oly nehéz jégkéreg tapadt, hogy az állatok félröpülni nem bírtak. A szomszéd falvaknak erre figyelmessé lett lakosai rárohantak a tuzokokra s falkáinkint vagy elfogták, vagy baltával agyonverték. Ily módon vagy 150—200 pusztult el. A nagyobb rész sertés-husként beszóta, többen pedig a sárbogárdi piacra hajtották s ott darabját 2 ftért árulták.

△ (*Egy cseh Berlinben agyonette magát.*) Volt Berlinben egy cseh, ki ott almával kereskedett, s fősvénységéből-e vagy hogy, de mindig éhezett. Egyszer jött egy jó ötlete, mely által jóllakni s e mellett pár tallért is szerezni remélt. Fölhívta ugyanis a kocsmában a jelenvolt vendégeket, miszerint ő 20 tallérért akárkivel fogad, hogy hat font rostélyost egy ülőhelyében megeszik. Találkozott, ki fogadott vele s a cseh meg is nyerte a 20 tallért, de elveszté életét, mert egy óra mulva a guta agyonütötte. Ő tehát a szó teljes értelmében agyonette magát.

+ (*Blondinról ismét beszélni kezdenek*) az amerikai lapok. Sok mindenfélét beszéltek már róla, hogy meghalt, sőt hogy soha nem is létezett, míg végre a híres ember New-Yorkban személyesen megjelent, s most már mindenki elhiszi a róla irt csudákat (kivéven azokat, kik még most sem hiszik).

Színházi napló.

Péntek, január 13. *Egressy Gábor* ur első föllépteül: „*Hamlet*.“ Szomorujáték 5 felv. Irta *Shakespeare*, fordította *Vajda Péter*. Tehát oly hosszú nélkülözés után újra láttuk *Egressyt*, még pedig „*Hamlet*“ nagyszerű szerepében, melylyel ő, mint régebben, ugy ezuttal is mesterileg birkozott meg. Ki tán azt hívé, hogy *Egressyt* nélkülözheti színházunk, csak ez előadásra kellett jelenlennie, hogy az ellenkezőről meggyőződjék. A lelkesedés, mely *Egressy* kiléptekor nyilatkozott, nem mindennapi volt. Ki kell még emelnünk *Munkácsy-F.*-né valóban művészi játékát „*Ophelia*“ szerepében. A királynét *Jókainé* gyengélkedése miatt *Szathmáriné* személyesíté; e változás épen nem volt előnyére az előadásnak. A színház megtelt.

Szombat, jan. 14. *Stéger* ur föllépteül: „*Lammermoori Lucia*.“ Opera 3 felv. Zenéje *Donizetti*től.

Vasárnap, jan. 15. „*Bányarém*.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Zenével és tánczozal. Irta *Vahot Imre*.

Hétfő, jan. 16. *Egressy Gábor* ur második föllépteül: „*Brankovics György*.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. *Obernyik K.*-tól. Ez est lefolyásáról a „*M. Sajtó*“ így értesíté olvasóit: *Egressy Gábor* „*Brankovics György*“-ben saját szerű és becses megtiszteltetésben részesült. A Pesten levő nagyszámú szerb ifjuság ugyanis, fölhasználva ez alkalmat, midőn a jeles színész épen egy nagy történeti névvel bíró szerb hőst ábrázolt, ki Magyarország történetében is oly fontos szerepet játszott, tömegesen megjelent a színházban, s az ünnepelt művészt szerb és magyar szalagos koszorúkkal és virágbokréttákkal halmozta el. A művészt megjelenésekor hosszas és viharos üdvözlét fogadta. A „*zsivio*“ és „*éljen*“ a legtestvériesebb egyesülésben majdnem öt percig tartott. Hallani lehetett „*zsivio magyar!*“ és „*éljen a szerb!*“-féle felkiáltásokat is, miket még viharosabb tetszésnyilvánítások követtek a közönség minden osztálya részéről. E tetézényilatkozatok mindannyiszor ismétlődtek, valahányszor a darab folyamán a szerb és magyar nép testvéries egyesülésére történt czélzás. — *Egressy* ez estén több mint huszszor előtapsoltatott.

Kedd, jan. 17. *Stéger* ur föllépteül: „*Hunyady László*.“ Eredeti opera 4 felv. *Erkel* Ferencztől.

Szerda, jan. 18. „*Egy szegény ifju története*.“ Színmű 5 felv. *Feuille*t Octáv után fordította *Feleki Miklós*.

Csütörtök, jan. 15. „*A windsori vig nők*.“ Vig opera 4 felv. Zenéje *Mosenthal*tól.

A Niagara környék lakói azzal hálálták meg *Blondin* hajmeresztő mutatványait, hogy arany emlékérmét ajándékoztak neki. *Blondin* ez elismerésért nem akar adós maradni: megígérte, hogy a jövő tavasszal falábakon fog átmenni a Niagara feletti kötélén. Szerencsét kívánunk neki; de önkéntelen is eszünkbe jut az a közmondás: hogy addig jár a korsó a kutra, míg el nem török.

+ (*Naptár-statistika.*) Az osztrák birodalomban 1860. évre 187 naptár jelent meg. Ebből 44 Bécsben, 40 pedig Magyarországon látott napvilágot; ez utóbbiak közül 23 magyar s 17 német.

△ (*Igazítás.*) A Wesselényi, mult számunkban közölt életrajzának végén előforduló *levéltörődék* 10-ik sorában az évszám nyilván látható sajtóhibával 1850-re levén téve, ezt 1849-re kérjük kiigazítani. — Ugyanott az 5-ik sorban „*kiseszü*“ helyett *higeszü* olvasandó.

Igazítás.

A „*Próbaaratás szobában*“ feliratu cikkbe egy lényeges szám-hiba csuszott be, mely szerint *Kliegl* gyalog arató gépének szélessége 3 1/2 lábba tétetett, holott az csak 1 1/2 lábnyi. Ez alkalommal érdekesnek véljük a felaláló saját számítását ide igtatni:

„*Aratógépem nagy fontosságú tulajdonságának tartom azt, hogy emberi erőre van szerkesztve, (a mi még eddig nem volt) 1 1/2 lábnyi szélességben vágva, ha 3 lábnyi sebességgel halal (percenként), egy 120° hosszú és 10° széles holdat learathat 3 óra alatt; mert a számítás így áll: 4 × 40 = 160 perc = 2 óra 40 perc.*

Az eddig használt aratógépek csak lóerőre vannak készíttve, emberi erő nem bír az eddigi csipdeső systemával.

Én ezen systemától végkép eltértem aratógépem alkotásában, s új rendszeremben kikerülöm a nagy surlódást és a gép nagy súlyát; mert hitem szerint csakis ezen egyetlen uton lehet oly előnyt nyerni az aratógépek alkotásában, hogy azok általános használatba hozathassanak.

Mint hogy a ló erősebb huzásban alig haladhat 3 lábnyinál nagyobb sebességgel, és mivel ezen factort nagyítani nem lehet; természetes, hogy a metsző-szélességben kell az előnyt keresnünk.

A mostani aratógépekhez 2, még pedig ugyancsak erős ló szükséges (közönséges magyar ló 4 is alig bírja), s rendszeren 4—5 lábnyi szélességben vágunk: ám számítsuk ki, mennyit lehet velők aratni? 5' metsző szélesség × 3' sebességgel ad = 15 □ láb metszést egy másodperc alatt. Egy hold-

ban van $1200 \times 36 = 43,200$ □ láb; tehát $\frac{43,200}{15}$ ad 48 percet; fordulásra, késésre 12 percet számítva, kijő, hogy 1 hold levágására 1 óra idő kívánatik; s egy napra két lóval 8 dolgozó órát számítva, 8 holdnál alig képes egy nap alatt többet learatni a mostani lovas aratógép; ellenben az én gépemtől, mely lóerőre is készíthető, bizton várom, hogy egy lóval legalább is annyit vág, mennyit elődei alig képesek két lóval eredményezni.“

Szerkesztői mondanivaló.

4882 **Korláth** Téglyás András urnak. A Kazinczy-alapítványra szánt 12 ftót, önek és barátainak becses adományát, az illető helyre átszolgáltattuk.

4883 **K. P.** A Felérhegységi utiképek II-ik része következeni fog.

4884 **Mivel** tragyaazzunk. Ily terjedelemben e tárgyat csak szaklapok hozhatják.

4885 **Sz. Kalló** L. P. A rajzok érdekesekek. Csupán a két utolsó, török tárgyat halasztottuk a szöveg megérkezéig. A rendre s időre nézve határozott választ nem adhatunk; igérjük a siettetést. Borsodot várjuk. A mérnöki ajánlatra figyelemmel leszünk.

4886 **Pest** P-r J. A. V. U. 1857. és 58-i évfolyama kiadóhivatalunkban nem kapható. Ezt legfőlebb magánuton lehetne megszerezni; ön felhívására talán akadna valaki, a ki példányt eladná. Ily eset már fordult elő.

4887 **Szatmár**. Egy a népből. Sajnáljuk a tény, hogy *Szatmár*on a fiatalság egy hályjából egy családot csupán nemzetiségi vagy vallásos tekintetből zártak ki. Alig hi hetjük, s a részvényesek választmányától telvilagosodott eljárást várnánk. De vagy nem ugy van, vagy mások az okok — a mikhez a koron kívül állóknak azután kevés közük van. *Concordia!*

4888 **Csuz** P. D. Nem értjük, miért kér ön „*borsánatot* a multakért.“ Nincs itt semmi a rováson. A kívánt régiebb számokkal nem szolgálhatunk. A levelezés tárgya: tények elmondása vagy jellemző leírások stb. Minél kevesebb szóár.

4889 **Körmöcz**. A további közremunkálást kérjük. Az érintett választ a kérdéses német lapban olvastuk. Nem szükség a tárgyat tovább feszegetni.

4890 **M. Sziget** K. K. Hagyjuk azt a *krinolin-historiát*; elég ha ide írjuk annak a rászédett férjnek vigasztaló nótáját:

Nehéz tudni czélját, végét,

Kitanulni mesterségét

Az asszonyinak.

4891 **Nyirbátor** R. M. Ön is szereti a sakkot. E rovatnak lapunkban megnyitása sokkal általánosabb részvételre talált, semmint magunk is reményeltük volna. Nem fogunk általa semmi más fontosabb rovatot háttérbe szorítani, még csak a „*mondanivalókat*“ sem, s gondunk lesz azok obajtására, kikhez ön is tartozik, s „*kik inkább több szerk. mondanivalót akarnak, csak hogy a sakkból is sok legyen.*“ Rovatunk megnyitása óta ismét egy okkal kevesebb van a külföldi „*Illusztrációk*“ járatására.

4892 **Tamas-Kata** K. L. A „*záp*“-szónak magyar eredetére való visszavitele igen elmés, bár nem hiszünk, hogy a tudomány kritikáját kiállja. P. o. a „*zabola*“ szó eredetét így származtatja ön: „*Ha kérdezik a csikóstól, szilajak vagy vadak-e még a csikók? ha nem vadak, így szokott felelni: „már ólasak.” „Ólas” tehát annyi mint szelid. De az ólas csikók között is van különbség, mert a melyeket zabbal ugy szoktatunk, hogy mindenfelé magunk után elsalhatjuk, ezeket aztán kezeseknek, más szavakkal zab s ólasoknak, vagy egy szoba olvadva, zabolásoknak szoktuk mondani. Minthogy a már ólas (szelid), de még nem kezes lovat egy, szájába helyezett vas eszközzel ép ugy lehet vezetni, mint a zabolást (kezest): e hasonlatosságból nevezte a magyar azon eszközt is zaból-ának, zabolának. — Hogy tetszik ez a származtatás, így, nyomtatásban? Bizony erős hit kell hozzá. Önkénytelen eszünkbe jut a *Nabukodonozor* szó ismert származtatása. Az egyik fél azt mondta: *nappa kotonozó*; a másik azt mondta rá: *ne bolondozzon az ur!**

4893. Nagybanya. P. Zs. A rajzot s leírást köszönettel vettük. Reméljük, a hátér és lombozat is sikerülni fog.

4894. A buzogány. A kőkereszt. Szívesen látjuk önt; bár ohajtását is mielőbb teljesíthetnők.

4895. Andornak. Sz. P. A sorsjátékok huzásait terjedelmesen közöljük a P. U.-ban. Csupán az Eszterházy-féle sorshuzások lajstromait nem közölhetjük egész kiterjedésben. Minden huzásnál 3000 darab szám! A napilapok is hosszú hasábozon 5-6 napig közlik a sorozatot. Egy hetilap ezt csak más cikkeknek rovására tehetné. Ha másképp nem segíthet ön a dolgon, szíveskedjék nekünk minden huzás alkalmával megírni az illető számot, melynek sorsa érdekl. Szívesen kitudakozzuk s megizenjük.

4896. Lakásom. Könnyen folyó verselés; humort sejtető leírás, de a kifejezés költősége, a kedély melegsége még növekedhetnék. Többet várunk.

4897. A bíró és kemája. Elolvastuk. Reméljük meg van ön velünk elégedve.

4898. Legfelsőbb rendelet. Örömré vagy bura stb. Nem adhatók.

4899. Dalra dalt. Van-e benne elég tűz? Van; de még nem jófajta. Hamar lobogó, hamar hűlő. Olyan kellene, mely tartós parazsat hagyjon. Az talán meg jó később, hiszen, most önmaga is dalolja:

„Ah! de én még új poéta
Sarjadék,
Mit daloljak, hogy tinéktek
Tetszenék?“

4900. Kis-Tur. L. K. Hasznos dolgot fog ön cselekedni, ha „utijegyzeteit“ bevégi. Az eddigi mutatóján elég érdekesen van összeállítva. Kérjük a többi s véghatározatunkat a munka terjedelmétől s további kidolgozásától függesztjük fel.

4901. Nagy-Besse. Galambos P. Az időjárás naplót rendszeresen kellene kidolgozni s akkor igen hasznos olvasmány lehet belőle.

4902. Sz.-Györgyvölgye. Az éremgyűjteménynek nám akadt vevoje; közelebbi alkalommal visszaküldjük. A küldött régi verseket egy irodalomtörténeti műben igen szép helyet foglalhatna. A régi könyvek az itteni könyvtárakban is láthatók.

4903. Mohács. A feltétel meghatározását mindenkor öntől kérnök; a kiadás beleegyezésünket fogja jelenteni.

Nyílt tér. *)

Cserépi István urnak New-Yorkban. 1849-ik évben, a komáromi vár kapitulációja alkalmával Ujházy Lászlóval kivándorolt Amerikába Liptay László ezredi auditor. Igen lekötölezné ön, mint a ki az Amerikában lakó magyarokkal érintkezik, ha a Vasárn. Ujság nyílt rovatában tudomra adhatná: él-e Amerikában a nevezett Liptay László? és hol? — Békés-Csaba, január 15. 1860. Haan Lajos m. k. b.-csabai ev. lelkész.

— Visszaélés, a „Tanodai Lapok“ szerkesztősége részéről.

1858. december 28-án a „Tanodai Lapok“ 52-ik számában a szerkesztőség következő pályakérdést tűzött ki:

„Mutattassék ki nyelvészetileg s történetileg a két magyar haza vármegyéi, székei, kerületei és vidékei neveinek eredete“. A pályaművek beküldési határideje 1859. okt. 1-je. Jutalom 100 pft.“

A pályakérdésre, a kitűzött határidőre, a két magyar hazából csak egy pályamű érkezett be, következő jelleggel:

„Él magyar! élni tehát mindegy s nem lenni halottnak?“ stb.

E pályaművet a szerkesztő Lonkay Antal ur vette át, kihez a munka lepecsételve, kívül s belül jelleggel ellátva küldetett be.

1859. október hó derekán történik, hogy a „Tanodai Lapok“ szerkesztősége, a fentebbi pályakérdés tárgyában a pályázatot, azon oknál fogva, mert csak egy pályamű érkezett be, 1859 okt. 1-ről 1860 febr. 25-ig hosszabbította meg.

Ily körülmények között alulirt, mint a beküldött pályamű szerzője, visszakérte „Helynév magyarozatait“; késznek ajánlkozván 1860 február 25-re újból megjelenni.

A visszavétel óvatosságból történt.

Az óvatosság azonban késő volt!

A pályamű nemcsak borítékjából volt kiszaggatva, de a pályaműhöz szalagolt jellegű levél is, melyben szerző neve volt, pecsétjeitől felfeszvegeve találtatott, illetéktelen kezek által feltörtetett.

Az ily cselekmény elkövetése, mely §. szerint, hol, ki által, büntetendő? — nem keresem, Lonkay Antal ur ezen eljárása mennyire árt az irodalmi pályázatok hitelének s mennyire sérti a köz morál és bizalom érzetét, annak megítélését a tények és idők tanujára, az olvasó közönségem bízom.

íj. Ensel Sándor.

Végnyilatkozat. A „Napkelet“ segédszerkesztőjéhez, Szokoly Viktor urhoz. Önnek következő levelét bírom: „Igen tisztelt uram! E hó (szeptember 1859.) 18-ról kelt becses levele folytán van szerencsém a szerkesztőség nevében P. (s a még meg nem jelent J. helyett) V. M. arczképeit megküldeni, s egyuttal értesíteni, mikép a lap rendes járása tekintetéből intézkedtem, hogy önnek czimszélvénye folytonosan hibátlanul irassék. Nem hagyhatom ez alkalmat a magam részéről használatlanul, kérve önt, igen tisztelt uram, hogy „Tutti frutti“ czim alatt kiadandó munkám mellékelte előfizetési ívét becses figyelmére méltatni, s kegyes gyűjtői jó hajlamába fogadni szíveskedjék — megjegyezvén, hogy — stb. stb. Kérésem ismétlése mellett vagyok igen tisztelt uramnak Pest 22/1859. jó hajlamában ajánlott Szokoly Viktor, a Napkelet segédszerkesztője. Hatvani-utca, Horvát-ház

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

3-ik emelet.“ — Im itt áll önnek, rendkívüli uton hozzám juttatott levele szörül-szóra, — melynek eredetével mindenkor kész szolgálatára lehetek — bámuljon ön rajta, s mentse magát, a nagy olvasóközönség előtt, merész, és ferde állításával, mit a V. U. ez evi 1-ső számában tön, hogy t. i. „igénytelen nevem létéről nem volt tudomása.“ Hogy ön levelét kiméretlenül közöltem, oka azon elbizakodása, hogy szerény nevemet kicsinylette — távol legyen azonban, hogy annak ön részéről fontosságot tulajdoníttatni ohajtának. E szerint csalhatlanul bebizonyítottam vélem, csekély nevem létezőli tudomását önnek már azon különben szíves intézkedésénél fogva is, miszerint czimszélvényem folytonosan hibátlanul irását személyesen eszközöztette. Kérdem öntől: nem méltó okom volt-e nekem, igénytelen nevemen az ön által világosan elkövetett czélzatos sérelmen megbotránkoznom — nemis említvén azt, hogy azon nevet több élő család vallja magáénak, kik önnek mit sem vétettek?! De ugyan, hát az én vétségem — ha létezhenék ilyen — miben állana ön ellen? Abban talán, mit eddig is sejtetni lehetett: hogy ön „Tutti frutti“ művére előfizetőket nem gyűjtöttem. És én ezt nyíltan be is vallom, igérvén önnek — hogy ebbeli mulasztásomat nem hozom helyre, valameddig ön, Szokoly Viktor ur, az irodalomban szokatlan szokásairól le nem szokik, ügyünk megítélését a tisztelt olvasóközönségtől várván! — Kelt Feketegyőrösön, jan. 8. 1860. Szokoly Viktor ur engedelmével: Csiszér Sámuel, birtokos.

SAKKJÁTÉK.

2-ik játszma. — Evans-Gambit *).

A new-yorki sakkegylet első játékos MARACHE és a nagyhirű amerikai MORPHY PÁL közt.

Világos (Marache).

- 1) e 2 — e 4
- 2) H g 1 — f 3
- 3) F f 1 — c 4
- 4) b 2 — b 4
- 5) c 2 — c 3
- 6) d 2 — d 4
- 7) e 4 — e 5
- 8) e 5 — d 6: **)
- 9) 0 — 0
- 10) H f 3 — g 5
- 11) F c 4 — d 3
- 12) F d 3 — f 5:
- 13) F c 1 — a 3
- 14) F a 3 — f 8:
- 15) F f 8 — a 3
- 16) F a 3 — c 1
- 17) F c 1 — f 4
- 18) V d 1 — c 2
- 19) V c 2 — e 4
- 20) V e 4 — g 6:

Sötét (Morphy).

- e 7 — e 5
- H b 8 — c 6
- F f 8 — c 5
- F c 5 — b 4:
- F b 4 — a 5
- e 5 — d 4:
- d 7 — d 5
- V d 8 — d 6:
- H g 8 — e 7
- 0 — 0
- F c 8 — f 5
- H e 7 — f 5:
- V d 6 — g 6
- V g 6 — g 5:
- d 4 — c 3:
- V g 5 — g 6
- B a 8 — d 8
- H c 6 — d 4
- H f 5 — g 3
- H d 4 — e 2 +

*) Gambitnak nevezetik a játszma kezdetén egy gyalognak feláldozása, oly czélból, hogy e kis áldozat után a játékos ellenét annál hevesebben támadhassa meg. Minthogy a b 2 gyalogot Evans nevű kapitány áldozta föl először: az ily kezdetű játszmát nevével hívják Evans-Gambitnak.

***) Ha a még ki nem mozdult gyalog oly mezőn keresztül akar kettőt lépni, melyre ellenséges gyalog üthet: azon az ellenfél beleegyezése nélkül át nem mehet s menet közben (en passant) elűthető.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap- kelet nyug.		Izraell. naptár	☾ Hold- kelet nyug.		
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.	
Január			Jan. (ó)		Tebeth			
22 Vasárn.	A3 Vincze v.	A3 Vinc	10 C Nissai	7 39	4 45	27	7 32	4 9
23 Hétfő	B. Asz. elj.	Emeren.	11 Theodóz	7 38	4 46	28 Szad.	7 57	5 18
24 Kedd	Timotheus	Timoth.	12 Tatián	7 37	4 47	29 (kerék)	8 19	6 25
25 Szerda	Pál fordul.	Pál ford.	13 Hermyl.	7 36	4 48	1 Scheb	8 36	7 32
26 Csütört.	Polyk. Paula	Polykar.	14 Sabbas	7 35	4 50	2 Dávid	8 52	8 36
27 Péntek	Aranysz. Jez.	Marg. A.	15 Theb.	7 34	4 52	3	9 7	9 40
28 Szomb.	Nagy Károly	N. Kár.	16 Péter sz.	7 32	4 54	4 Sab.	9 22	10 45

Holdnegyed: ☉ Ujhold 23-án 1 óra 32 perczkor reggel, láthatlan napfogyatkozással.

TARTALOM.

Erkel Ferencz (arczkép). — Vizontlátáskor. Szász Domokos. — Zrinyi Miklós, a szigetvári hős (képekkel). IV. Pauler Gyula. — Vándorlások Szepesmegyében (képekkel, folyt.) — Tanger (képekkel). — A „Nemzeti Kör“ pecsétnyomója. Rökk István. — Tarház: Peatra drakuluj. Kh...n. — Menyasszonyi hozományok a régi időkben. — Amerikai gőz-szán. — Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepekről. — A magyar Akademia palotája. Irodalom és művészet. Mi ujság? Igazítás. Színházi napló. Szerkesztői mondánivaló. Nyílt tér. Sakkjáték. Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)